

**SUOMEN JA RUOTSIN VÄLINEN
KAUPANKÄYNTI NOUSUUN**

Liiketoiminnan aloittaminen Suomessa
Opas

Marita Kukkala

Opinnäytetyö
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi AMK

2015

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Liiketalouden koulutusohjelma

Tekijä	Marita Kukkala	Vuosi	2015
Ohjaaja	Ritva Junna		
Toimeksiantaja	Lapin Ammattikorkeakoulu		
Työn nimi	Suomen ja Ruotsin välinen kaupankäynti nousuun Liiketoiminnan aloittaminen Suomessa Opas		
Sivu- ja liitemäärä	48 + 25		

Opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille Suomen ja Ruotsin välisen yhteistyön toimintoja ja mahdollisia esteitä liittyen rajan pinnassa tapahtuvaan toimintaan. Työ käsittelee maiden välistä kaupankäyntiä ja ottaa esille yrityksille tärkeitä asioita liittyen rajakauppaan. Pitkä yhteinen historia ja kaupankäynti antavat hyvän pohjan kehittääkseen edelleen yhteisvoimin kaupallista kanssakäymistä.

Opinnäytetyöni toimeksiantajana on From Borders to Shared Space (BOSS) –hanke. Hanke on ammattikorkeakoulujen kaksivuotinen projekti, jonka päärahoittajana on Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeen tavoitteena on parantaa ja kehittää korkeakoulujen, työelämän ja tutkimuslaitosten välistä rajayhteistyötä ja luoda uusia kansainvälisiä kontakteja eri toimijoiden kesken.

Työn tuotoksena on opas yrittämiseen Suomeen, joka on suunnattu ruotsalaisille henkilöille ja yrityksille. Opas toimii kyllä muualtakin yrittäjäksi Suomeen aikoville. Oppaan tavoitteena on antaa perustiedot yrittäjyyteen sekä yritystä laajentavalle ja mistä lähdetään liikkeelle.

Pohjoismaissa tehdään rajayhteistyötä monitahoisesti ja viime vuosina sitä on lisätty monilta osin. Rajaesteitä on lähdetty yhteisesti poistamaan ministeritasolla, joilla pyritään helpottamaan yrittämistä rajan yli ja työvoiman liikkumista. Tavoitteena on toimia paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti.

Asiasanat

yhteistyö, kauppakumppani, verosopimus, yritysvero-
tus, rajaeste, yritysmuodot, opas

School of Business and Administration

Programme of Business Economics

Author	Marita Kukkala	Year	2015
Supervisor	Ritva Junna		
Commissioned by	Lapland University of Applied Sciences		
Subject of thesis	Trade between Finland and Sweden to rise Starting business in Finland Guide		
Number of pages	48 + 25		

The aim of the thesis is to provide the functions of cooperation between Finland and Sweden and to highlight the existence of possible obstacles related to the border operations. The work deals with trade between the countries and raises important business issues related to cross-border trade. Long history and trade provide a good basis to further develop the joint efforts of commercial activity.

The commissioner of the thesis is the project called From Borders to Shared Space (BOSS). Seven universities of applied sciences are involved in this 2 year project and the main sponsor is the Ministry of Education and Culture. The objective of the project is to find new operating models for cooperation between universities of applied sciences and the business community in border areas.

The output of this work is a guide to entrepreneurship in Finland. The guide is planned for Swedish people and companies, but can be used by people from other countries too. The guide gives the basic information about starting entrepreneurship in Finland and helps to choose the right company form.

Nordic countries do cross-border cooperation in several ways and recently it has increased substantially. Cross-border barriers cause many problems for companies and people who want to work in the neighboring country. Nordic countries want to cooperate to remove cross-border barriers locally, regionally and nationally.

Key words cooperation, trading partner, DTC', business taxation, freedom of movement, business forms, guide

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	SUOMEN JA RUOTSIN KAHDENVÄLISET SUHTEET	8
2.1	Diplomaattiset suhteet	8
2.2	Kauppasuhteen kehitys.....	10
2.3	Suomen ja Ruotsin ulkomaankauppa 2000-luvulla	13
2.3.1	Tilastotietoja Suomen ulkomaankaupasta.....	13
2.3.2	Tilastotietoja Ruotsin ulkomaankaupasta	16
2.3.3	Suomen ja Ruotsin välinen kauppa	18
3	RAJAN YLITTÄVÄ TOIMINTA.....	22
3.1	Rajaseudun yhteistyö.....	22
3.2	Valtiovallan toimet rajaesteiden poistamiseen	24
3.3	Tutkimuksia rajaesteistä	26
3.4	Tullin toiminta rajalla	27
4	KANSAINVÄLINEN YRITYSVEROTUS	30
4.1	Kansainvälinen vero-oikeus	30
4.2	Kansainvälinen verotus eri organisaatiomuodoissa	31
4.3	Kiinteän toimipaikan muodostuminen	32
4.4	Ulkomaisten yritysten Suomesta saaman tulon verotus.....	33
5	OPAS LIIKETOIMINNAN ALOITTAMISEEN SUOMESSA	36
5.1	Taustatietoja	36
5.2	Oppaan sisältö.....	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	38
	LÄHTEET	43
	LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Suomen ja Ruotsin välinen yhteistyö on hyvin monimuotoista ja median kautta kuulemme monesti uusista hankkeista, joilla pyritään kehittämään ja helpottamaan rajan yli tapahtuvaa verkostoitumista. Itselläni on aina kiinnostanut kummankin maan kulttuurit ja mahdollisuudet yritystoimintaan molemmissa maissa. Kiinnostukseni juontaa varmaan siitä, kun olen lapsuuteni ja nuoruuteni viettänyt Göteborgissa ja lukiosta lähtien täällä Suomessa. Jotain siitä ruotsalaisuudesta on jäänyt minuun ja koen kanssakäymisen erittäin mukavaksi ja helpoksi, myös omassa yritystoiminnassani.

Opinnäytetyöaiheen pohdinnassa oli jotenkin ilmeistä, että aihe tulisi liittyä yrittämiseen ja rajan ylittävään toimintaan. Aluksi mietin, että teenkö omasta yrityksestäni, mutta se olisi taas rajannut pois niin paljon materiaalia työstäni, jota ei voi julkaista ja sitä en kokenut mielekkääksi vaihtoehdoksi. Viime vuonna sain sitten kuulla, että koulussa on meneillään BOSS-hanke, johon voisi saada toimeksiannon. Kävin keskustelemassa asiasta projektipäällikön kanssa ja ajatukseni osoittautuivat sopivan hyvin hankkeen tarpeisiin. Tämä kevät mahdollisti työn aloittamisen ja olen innolla hakenut tietoa siitä, mikä olisi tässä hetkessä tarpeellinen tutkimustyö.

From Borders to Shared Space (BOSS) -hanke on ammattikorkeakoulujen kaksivuotinen maantieteellisiä, kulttuurisia ja taloudellisia sekä sosiaalisia rajoja ylittävä hanke, jonka päärahoittajana on Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeen tavoitteena on parantaa ja kehittää korkeakoulujen, työelämän ja tutkimuslaitosten välistä raja-yhteistyötä sekä rakentaa jatkuvasti kehittyvä TKI-kumppanuusverkosto. Konkreettisia tavoitteita ovat mm. luoda uusia kansainvälisiä kontakteja eri toimijoiden kesken, kehittämishankkeita ja innovaatioita. (Isacsson, Juslin, Karlqvist, Rainio, & Vainio 2014; From Borders to Shared Space (BOSS) 2014b.)

Hanke on jaettu viiteen maantieteelliseen toiminta-alueeseen, joissa toimivilla ammattikorkeakouluilla on erityisosaamista kunkin alueen tarpeista ja toiminnasta. Osallistuvat korkeakoulut ovat Lapin amk, Oulun amk, Kajaanin amk,

Karelia-amk, Haaga-Helia amk, Saimaan amk ja Yrkeshögskolan Novia. Yhteistyötä tehdään Suomen raja-alueilla Norjassa ja Ruotsissa, pohjoisen arktisilla raja-alueilla, Baltiassa, Venäjän Karjalan alueella sekä kaakossa Pietarin metropolialueella. Lapin ammattikorkeakoulu keskittyy kehittämään yritystoimintaa, yhteistyötä ja yhteistyömalleja yhdessä Pohjois-Norjan, Pohjois-Ruotsin ja Luoteis-Venäjän markkinoilla mukana olevien sekä sinne toimintoja suunnittelevien yritysten ja organisaatioiden kanssa. (From Borders To Shared Space (BOSS) 2014b; From Borders To Shared Space (BOSS) 2014a.)

Etsiessäni tietoa rajan ylittävästä toiminnasta, löysin sivuston nimeltään Pohjoiskalotin Rajaneuvonta. En tiennyt tällaisen sivuston olemasta olosta ja hämmennyin suuresti, kuinka paljon on tehty ja tehdään edelleen työtä sen eteen, että rajan pinnassa olevien ihmisten ja yritysten olisi helpompaa toimia molemmissa maissa ilman ylimääräistä hankalaa byrokratiaa. Ja tietenkin tämä heidän työ koskee koko Pohjoiskalotin aluetta eli myös Norjaa. Sivuston sivuilla oli vielä paljon tyhjiä kohtia enkä löytänyt kaikkea etsimääni, joten päätin ottaa yhteyttä Rajaneuvonnan koordinaattoriin. Kertoessani hänelle tulevasta opinäytetyöstäni innostui hän todella paljon ja hänellä oli heti tarjota valmis aihe, jos minulla ei sitä vielä ollut. Kerroin, että juuri sitä aihetta vähän tässä viimeistelen etsimällä tietoja ja hän kertoi, että tietynlainen opas tulla yrittäjäksi Suomeen olisi tarpeen ruotsalaisille. Ehdotus kuulosti todella hyvältä ja hankkeen mielestä myös hieno mahdollisuus tehdä yhteistyötä.

Pohjoiskalotin Rajaneuvonta on julkaissut raportin Elinkeinoelämän rajaesteet yhteistyössä Lapin Yrittäjät ry:n, Företagarna Norrbottenin ja Bedriftsförbundetin kanssa. Selvityksessä keskitytään suomalaisten pienten- ja keskisuurten yritysten kokemuksiin rajaesteisiin, mutta raportissa tuodaan myös esille Ruotsin ja Norjan puolella tehdyt vastaavat tutkimukset ja niiden tulokset. Kartoituksen tavoitteena on auttaa pieniä ja keskisuuria yrityksiä rajaesteasioissa ja luomaan paremmat edellytykset yritystoiminnan kasvulle, kilpailukyvyille ja kannattavuudelle. Kartoituksen tutkimusvaiheessa kysyttiin yrittäjiltä miltä alueilta he toivovat neuvontaa ja yrittäjien vastaukset olivat, että suurin tarve on saada opastus-

ta/koulutusta julkisista hankinnoista, tullikäytännöstä, yrityksen perustamisesta ja verotuksesta. (Kankaanranta & Koivupalo 2014.)

Pohjistan omaa opinnäytetyötäni oman kiinnostukseni ja tarpeelliseksi koetun tiedon pohjalta ja opasta osittain Pohjoiskalotin Rajaneuvonnan tekemän raportin Elinkeinoelämän rajaesteen tutkimustuloksien pohjalta. Tarkoituksena on tehdä opas heille, jotka haluavat tulla Suomeen yrittäjäksi tai laajentaa liiketoimintansa Suomen puolelle. Oppaaseen kerään tietoja siitä, mitä kaikkea täytyy ottaa huomioon muuttaessaan tänne ja perustaessaan yrityksen. Opas on erillinen työ opinnäytetyöni liitteenä. Opinnäytetyössäni otan esille Ruotsin ja Suomen väliset juuret toisiinsa ja avaan hieman yhteistä historiaa ja mistä se yhteinen kaupankäynti on alkanut. Keskinäisestä kaupankäynnistä tarkastelen lähempien vuosien tullin julkaisemia vuositiedotteita ja kerron myös hieman tarkemmin tullin toiminnasta. Rajan ylittävässä toiminnassa tutkin Torniojokilaakson kuntien yhteistyöstä ja Pohjoismaiden toimenpiteistä rajaesteiden hävittämiseksi. Koin tarpeelliseksi avata opinnäytetyössäni tarkemmin tullin toimintaa yrityksen näkökulmasta ja kansainvälistä yritysverotusta, koska kansainvälisessä liiketoiminnassa näitä tietoja tarvitaan ja Suomen verottajan toiminta ulkomaisen yrityksen verotuksessa pohjautuu pitkälle sisäiseen ulkomaanvero-oikeuteen ja verosopimusoikeuteen, jotka kuuluvat Kansainväliseen vero-oikeuteen. Oppaassa painotan enemmän yritystoimintaan Suomessa ja EU:n sisällä tapahtuvaan kaupankäyntiin.

2 SUOMEN JA RUOTSIN KAHDENVÄLISET SUHTEET

2.1 Diplomaattiset suhteet

Syyskuussa 1917 lähetti Suomen hallitus Tukholmaan kauppa-asiamiehen. Saman vuoden lopussa joulukuussa avattiin Tukholmaan myös epävirallinen Suomen asiain toimituskunta, josta tuli kuukauden kuluttua tammikuussa 1918 Suomen ensimmäinen lähetystö. Samoihin aikoihin tunnusti Ruotsi Suomen 4.1.1918 ja diplomaattiset suhteet saivat alkunsa 10.1.1918. Lähetystö toimi diplomaattisena edustustona ja ensimmäisenä väliaikaisena asiainhoitajana toimi Claes Alexis Konstantin Gripenberg (1852 – 1927). Lähetystöllä oli myös tärkeä rooli toimia etappitukikohtana myöhemmin vuonna 1918 perustetuille muille Vaasan edustustoille (Oslo, Pariisi, Lontoo, Kööpenhamina, Berliini). Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina suurlähetystön rooli maiden välisten suhteiden hoidossa muuttuivat suorien viranomaiskontaktien lisääntyessä, mutta poliittinen tarkoitus säilyi. Yhteistyön keskeiset kysymykset liittyivät sotilaallisiin liittoutumiin ja rauhaan. (Ulkoasianministeriö 2013; Ulkoasianministeriö 2015.)

Vuonna 2009 tuli kuluneeksi 200 vuotta siitä, kun Ruotsin ja Suomen yhteinen 600 vuotta kestänyt taival päättyi. Vuosi 1809 oli hyvin merkittävä käännekohta molemmille maille kohti modernimpaa ja kehittyneempää demokratiaa. Vahva yhteenkuuluvuuden tunne säilyi ja maiden välinen yhteistyö kehittyi ja sai uusia muotoja. Maiden väliset siteet ovat vahvistuneet vuosi vuodelta ja sen kunniaksi molempien maiden hallitukset päättivät yhteisesti julistaa ”Merkkivuoden 1809”. Tämän yhteisen projektin tarkoituksena oli muistella yhteistä historiaa ja ennen kaikkea katsoa tulevaisuuteen. (Suomen suurlähetystö Tukholma 2009a; Utrikesdepartementet 2009b.)

Merkkivuosi avattiin juhlallisin menoin Ruotsin eduskunnassa tammikuun 15.päivä 2009. Paikalla olivat molempien maiden valtionpäämiehet ja pääministerit. Ruotsin eduskunnan puhemies Per Westerberg avasi tilaisuuden tervetuliaispuheella ja puheita pitivät myös mm. Ruotsin pääministeri Fredrik Reinfeldt,

Suomen pääministeri Matti Vanhanen, Suomen eduskunnan puhemies Sauli Niinistö sekä Turkulainen lukiolainen Nanó Wallenius. Vieraiden joukossa oli merkkivuosioprosjektissa mukana olleita tutkijoita ja henkilöitä, sekä suomalaisia että ruotsalaisia kansanedustajia. (Suomen suurlähetystö Tukholma 2009b; Ut-riksdepartementet 2009a.)

Hämeenlinnassa 14. toukokuuta 2009 koettiin historiallinen hetki, kun Suomen ja Ruotsin hallitukset pitivät yhteiskokouksen. Kokouksen keskeisimmät aiheet liittyivät yhteistoimintaan Pohjolan aseman vahvistamiseksi ja maiden väliseen yhteistyöhön liittyen ympäristö-, ilmasto- ja tutkimuspolitiikkaan. Hallitukset painottivat yhteistoimia Pohjolan aseman vahvistamiseksi ja kutsuivat muita pohjoismaita perinteisen yhteistyön edelleen vahvistamiseen. Hallitukset olivat laatineet uuden yhteistyösopimuksen jäänmurtotoiminnassa saadakseen kustannukset kuriin tehostamalla yhteistoimintaa ja nopeuttamalla kuljetuksia talviolosuhteissa. Molempien maiden hallitukset ottivat myös esille rajanylitykseen liittyvät tarpeettomat esteet. Rajaesteiden poistamisella helpottuisi ihmisten arkipäivä huomattavasti erityisesti Tornionjokilaaksossa asuvien ja alueella toimivien yritysten keskuudessa. (Suomen suurlähetystö, Tukholma 2009c.)

Ruotsi on Suomelle kaikkein läheisin kumppani maailmalla. Pitkä yhteinen historia ja ruotsinkielen virallinen asema Suomessa muistuttavat ajasta jolloin olimme yhtä ja samaa maata. Oman leimansa maiden suhteille antaa myös ruotsinsuomalaisten suuri määrä Ruotsissa ja suomenkielen saama virallinen vähemmistökieliasema vuonna 2009. Maiden välisiä suhteita ylläpidetään niin korkeimmalla poliittisella tasolla kuin kansalaisyhteiskunnan tasolla. Kahdenvälisiä sopimuksia on laajasti eri yhteiskunta-aloilta mm. syksyllä 2009 allekirjoitettu rajajokisopimus ja marraskuussa 2011 tehty sopimus Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä. (Suomen suurlähetystö, Tukholma 2013.)

2.2 Kauppasuhteen kehitys

Maassamme vallitsi hansan kukoistus Ruotsin vallan aikana. Nykyistä Euroopan Unionia verrataan usein Euroopassa keskiajalla vaikuttaneeseen hansaliittoon (noin 1000 – 1600-luvuilla). Tiettyä samankaltaisuutta on nähtävissä, vaikka hansan pyrkimykset ja organisaatio eivät olekaan yhteneviä EU:n kanssa. Nykyinen EU pyrkii myös turvaamaan alueellaan tiettyjä vapauksia kuten tavaroiden, palvelujen, pääoman ja työvoiman vapaan liikkuvuuden jäsenvaltioiden välillä, kuten hansa aikoinaan. Erona tähän hetkeen on, että hansan aikana Suomen ulkomaankauppaa määrättiin Tukholmasta käsin ja ”uudessa unionissa” eli Euroopan unionissa olemme tasavertainen toimija yhdessä muiden jäsenvaltioiden kanssa. (Pirnes & Kukkola 2002, 7 – 8.)

Kustaa II Aadolfin aikana 1600-luvun alkupuolella korostuivat kaupan ja teollisuuden roolit maan suurvaltapyrkimysten vuoksi. Suomen tärkein vientituote 1700-luvulla oli edelleen terva, osuudella 75 – 90 prosenttia koko Ruotsi- Suomen tervanviennistä. Toiseksi suureksi teollisuudenalaksi nousi laivojen rakentaminen ja viennin arvo lähenteli samoja lukuja kuin tervan vienti. Laivoja rakennettiin pääosin Keski-Pohjanmaalla Kokkolan ja Pietarsaaren tienoilla. Lähes 2000kpl laivaa toimitettiin vuosina 1764 – 1807 Tukholman kauppiaille ja toimintaa voidaan pitää sisäkauppana. (Pirnes & Kukkola 2002, 8 – 9.)

Vuonna 1809 yhdistettiin Suomi autonomiseksi suuriruhtinaskunnaksi Venäjän keisarikuntaan ja koimme uuden ajanjakson alkaneen maassamme. Aleksanteri I lupasi Suomelle autonomian hallitsijanvakuutuksessaan Porvoon valtiopäivillä kun sota oli vielä käynnissä. Hän vakuutti myös olla muuttamatta Ruotsin vallan aikaisia lakeja ja säätyjen etuoikeuksia. Suomen maalle annettiin valtiollinen asema, jota sillä ei ollut koskaan aikaisemmin ollut. Suomen ja Ruotsin välinen kaupankäynti säilyi useamman vuoden muuttumattomana. Etuuksia pienennettiin asteittain myöhemmissä kauppasopimuksissa niin, että vuoden 1844 jälkeen oli Ruotsi ulkomaankaupassa samassa asemassa kuin muutkin. (Pirnes & Kukkola 2002, 8 – 10.)

Suomen ulkomaankauppa kasvoi 1810-luvulta aina tuonne 1870-luvulle kahden prosentin vuosivauhdilla ja kansainvälinen kauppa lisääntyi. 1800-luvun loppupuolella kasvoi metsäteollisuuden vienti ja tärkeimmät kauppakumppanit olivat Venäjä, Saksa ja Englanti, joiden osuus koko ulkomaankaupasta oli yli 75 prosenttia. Seuraavat tilastot (taulukko 1 ja taulukko2) vuodelta 1913 kuvaavat hyvin viennin ja tuonnin rakennetta, ja esimerkiksi Euroopan ulkopuolisten maiden osuus Suomen kaupanvaihdosta oli vain runsas prosentti. (Pirnes & Kukkola 2002, 13.)

Taulukko 1. Suomen vienti vuonna 1913 (Pirnes & Kukkola 2002, 14).

Suomen viennin rakenne maittain ja tavaralajeittain vuonna 1913, milj. mk.										
Maa	Saha- ja puuteollisuus-tuotteet	Paperiteollisuus-tuotteet	Maitotaloustuotteet	Tekstiilituotteet	Metal-li- ja konepajatuotteet	Nahat, vuodat ym.	Kivi, lasi ym.	Eläimet	Muut	Yhteensä
Venäjä	18,4	43,9	8,0	9,1	6,8	5,7	6,0	4,2	11,2	113,3
Saksa	32,2	5,4	6,4	0,3	0,5	3,8	0,1	–	3,5	52,2
Englanti	66,6	14,3	26,5	–	0,3	–	0,2	–	0,7	108,6
Ranska	36,0	2,2	–	–	0,3	–	–	–	0,0	38,5
Ruotsi	8,2	0,2	0,2	–	0,2	0,8	–	1,3	5,9	16,8
Tanska	7,2	0,9	0,2	0,0	0,1	2,2	–	–	1,3	11,9
Muut										
Euroopan maat	49,9	4,4	–	–	0,0	0,1	–	–	0,4	54,8
Euroopan ulkopuoliset maat	8,8	–	–	–	–	–	–	–	0,0	8,8
Yhteensä	227,3	71,3	41,3	9,4	8,2	12,6	6,3	5,5	23,0	404,9

Taulukko 2. Suomen tuonti vuonna 1913 (Pirnes & Kukkola 2002, 14).

Suomen tuonnin rakenne maittain ja tavaralajeittain vuonna 1913, milj. mk.										
Maa	Vilja ja vilja-tuotteet	Metal-li- ja kone-paja-tuotteet	Tekstiilituotteet	Kahvi, tee, kaakao, sokeri ja tupakka	Öljy ja kivihiili	Nahat, vuodat ym.	Väki-rehu, siemenet ym.	Alkoholijuomat	Muut	Yhteensä
Venäjä	37,9	7,2	15,3	23,0	11,1	2,7	13,9	0,1	28,3	139,5
Saksa	49,9	32,1	32,5	26,1	3,3	14,1	2,6	4,6	37,3	202,5
Englanti	2,5	13,5	17,0	0,2	14,4	1,1	0,8	0,5	10,7	60,7
Ranska	0,4	0,2	0,5	–	0,3	0,5	0,5	3,6	1,1	7,1
Ruotsi	1,0	14,1	2,3	0,0	0,3	0,8	0,3	0,1	8,6	27,5
Tanska	5,1	6,7	3,6	0,7	0,9	1,4	–	0,1	10,9	29,4
Muut Euroopan maat	0,5	8,1	1,7	1,0	2,2	1,5	0,0	2,1	8,2	25,3
Euroopan ulkopuoliset maat	1,7	–	0,5	–	–	–	0,6	–	0,0	2,8
Yhteensä	99,0	81,9	73,4	51,0	32,5	22,1	18,7	11,1	105,1	494,8

Molemmat maat ovat toisilleen edelleen erittäin läheiset kumppanit niin kaupan kuin talouden alalla. Teollisuuden rakenteet ovat meillä hyvin samantyyppiset ja sen vuoksi kansainväliset talousintressit ovat aika yhteneväiset, eli kilpailuakin maiden välillä löytyy. Molemmiin puolin tapahtuu isompia yritysostoja ja fuusioita, mutta vuosittain tapahtuu myös pienempiä yrityskauppoja molempiin suuntiin. Muutamia esimerkkejä ovat Stora Enso, Nordea, Tieto, TeliaSonera ja OMX AB. Ruotsin kaupallinen edustaja Suomessa on Business Sweden ja Suomen kaupallisesta edustuksesta Ruotsissa vastaa suomalais-ruotsalainen kauppakamari ja Finpro/Invest in Finland. (Suomen suurlähetystö, Tukholma 2013.)

Vuonna 2012 ostivat suomalaisyritykset Ruotsista 16 yritystä ja vastaavasti Suomesta ostivat ruotsalaisyritykset 12 yritystä. Ruotsissa toimi vuonna 2010 noin 600 kappaletta kokonaan tai osittain suomalaisomistuksessa olevaa yritystä, jotka työllistivät n. 75 000 työntekijää. Samana vuonna Suomessa toimi lähes 700 kappaletta ruotsalaista yritystä tai tytäryritystä ja työllistävä vaikutus oli

n. 75 000 henkilöä. Ruotsin suorat investoinnit Suomeen vuonna 2010 oli melkein 320 miljardia kruunua (noin 36,8 miljardia euroa) ja suorien suomalaisinvestointien määrä Ruotsissa oli n. 230 miljardia kruunua (noin 26,4 miljardia euroa). (Suomen suurlähetystö, Tukholma 2013.)

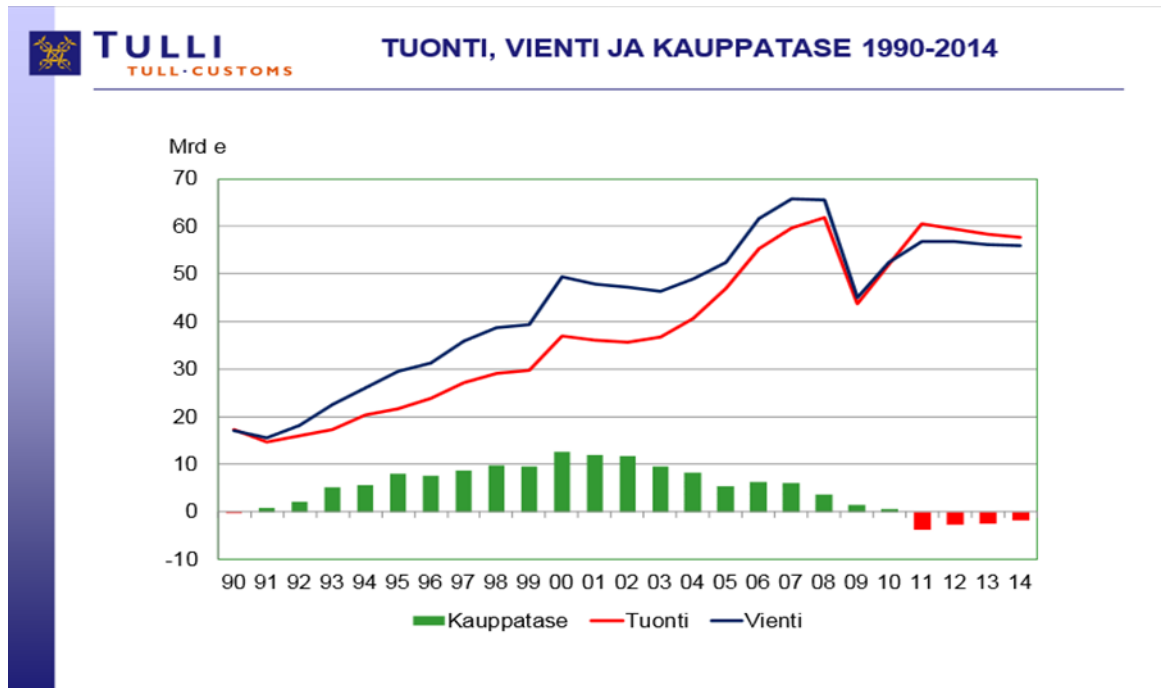
Suomen ja Ruotsin välillä tehdään yhä paljon yrityskauppoja. Monet ruotsalaisyritykset pitävät Suomea jopa ”toisena kotimarkkina-alueena” ja suomalaisyritykset aloittavat usein kansainvälistymisen Ruotsista. Ruotsi on Suomen tärkein sijoittamaa yli puolella koko sijoituskannasta. Sijoittajia kiinnostavat eniten vakuutukset, rahoitus ja palvelut. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2014.) Lemmikki tuotteita myyvä yritys Musti ja Mirri on yksi esimerkki siitä kuinka yksityinen yrittäjä perusti liikeketjun ja myi sen kannattavana liiketoimintana uudelle omistajalle, joka on kehittänyt sitä ostamalla vastaavia yrityksiä Ruotsin puolelta ja on tällä hetkellä Euroopan kolmanneksi suurin lemmikkikauppaketju (Kauppa-lehti 2015).

2.3 Suomen ja Ruotsin ulkomaankauppa 2000-luvulla

2.3.1 Tilastotietoja Suomen ulkomaankaupasta

Suomi eli otollista aikaa vuodet 2000 – 2008 talouskasvun ylittäessä jokaisena vuotena EU-maiden keskiarvon. Vuonna 2000 ja vuodet 2004 – 2007 ylitti Suomen talouskasvu EU-kasvun reilusti eli yli prosenttiyksiköllä. Vuonna 2008 ylittyi Suomessa talouskasvu enää täpärästi EU-keskiarvon ja vuonna 2009 pieneni Suomen talous likimain 8 prosenttia, mikä oli selvästi EU-talouksia enemmän. Voidaan todeta, että Suomella meni kovempaa kuin muilla ja putosi korkeammalta kuin muut laman koettaessa. Useimmissa EU-maissa lisääntyi menestys/hyvinvointi tuonne vuoteen 2009 asti ja sen jälkeen maksettiin finanssikriisin seurauksia. Viennistä riippuvaiset maat kärsivät lamasta kaikkein eniten. Suomen viennin 30 prosentin romahdus oli erityisen raju, vienti meni alle vuoden 2000 tason (Kuvio 1). (Rikama 2010.) Vientiä emme ole edelleenkään saaneet palautettua vuoden 2009 romahduksesta, ja samaan aikaan tuonnin arvo kasvaa johtuen tuontihintojen noususta. Vuonna 2013 oli vaihtotaseen ali-

jäämä noin 1,6 miljardia euroa, kun taas vaihtotaseen ylijäämä oli vuonna 2002 12 miljardia euroa. (Kangasniemi 2015.)

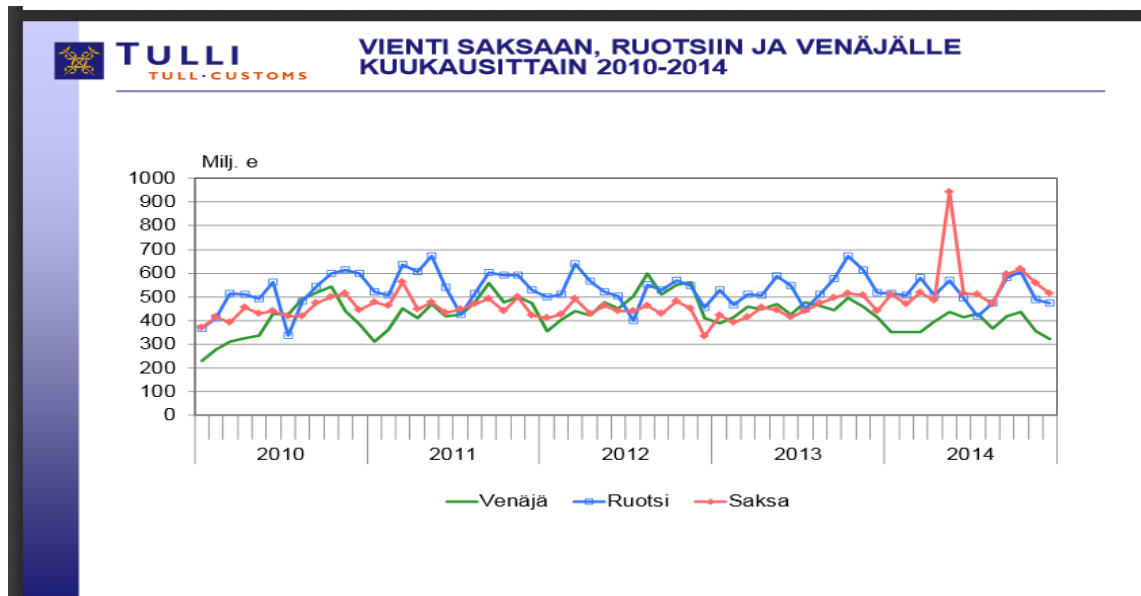

Kuvio 1. Tuonti, vienti ja kauppatase 1990 – 2014 (Tulli 2015b).

Vuonna 2010 tuli Ruotsista Suomen tärkein vientimaa 11,5 prosentin osuudella kokonaisviennistä. Kasvua oli yli kolmannes vuoteen 2009 verrattuna ja nousun aiheutti pääosaltaan metallien ja öljytuotteiden vientihintojen ja määrien nousu. Vienti Saksaan kasvoi 13 prosenttia ja osuus kokonaisviennistä oli 10,1 prosenttia ja Venäjä kolmantena 9 prosentin osuudella ja 16 prosentin vuosikasvulla (Tullihallitus 2011a, 1; Tullihallitus 2011b, 11.)

Vuonna 2014 menetti Ruotsi ykköspaikan meidän suurimpana vientimaana ja Venäjä suurimman kauppakumppanuuden. Järjestys muuttui kokonaan ja Saksasta tuli suurin vientimaamme ja suurin kauppakumppanimme 12 prosentin osuudella kokonaisviennistä ja lähes 13 prosentin osuudella kokonaiskauppavaihdosta. Ruotsi putosi toiseksi suurimmaksi vientimaaksi 11,1 prosentin osuudella ja Venäjä kolmanneksi 8,3 prosentin osuudella. Vienti Ruotsiin väheni neljä prosenttia ja Venäjään 14 prosenttia, kun taas Saksaan nousi vienti peräti

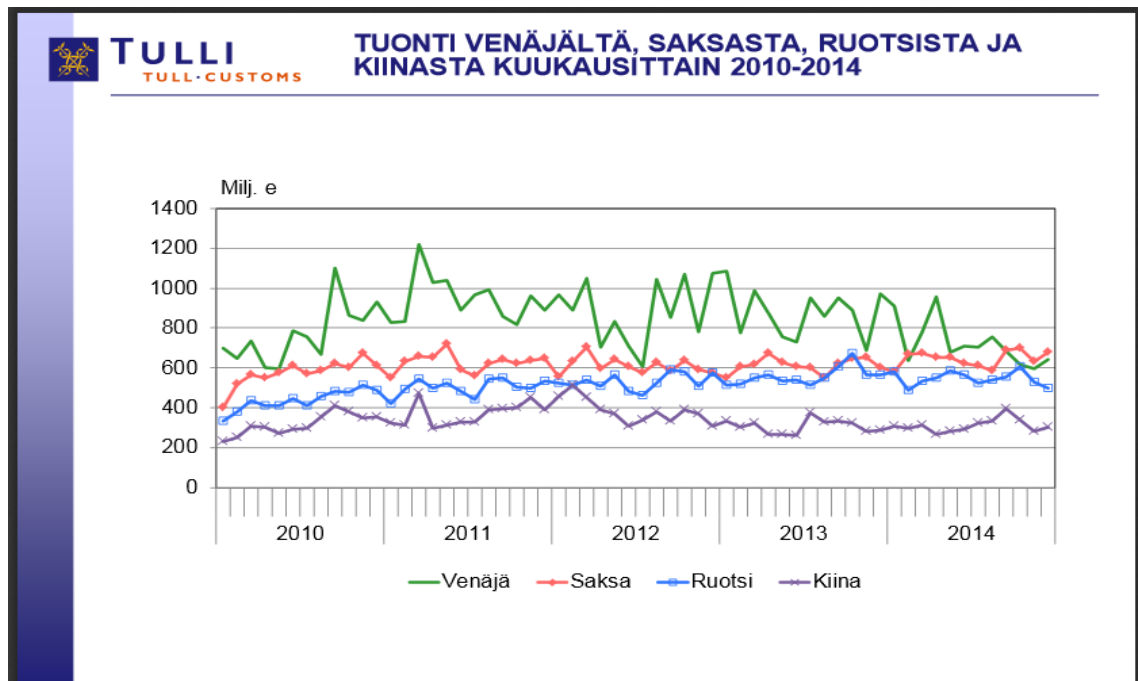
24 prosenttia. (Tulli 2015e, 4.) Seuraavassa kuviossa nähdään viennin kehitystä kolmen suurimman vientimaan osalta vuosina 2010 – 2014 (Kuvio 2).

Kuvio 2. Suomen suurimmat vientimaat vuosina 2010 – 2014 (Tulli 2015b).

Venäjä, Saksa ja Ruotsi olivat vuonna 2010 Suomen suurimmat tuontimaat. Tuonti Venäjältä nousi peräti 30 prosenttia ja osuus kokonaistuonnista oli 17,8 prosenttia. Saksan tuonti ei paljon muuttunut edellisen vuoden tasosta, nousua oli 7 prosenttia, kuitenkin kakkosena 13,3 prosentin osuudella kokonaistuonnissa ennen Ruotsin 10,1 prosentin osuutta. Ruotsin tuonti kasvoi 22 prosenttia edellisestä vuodesta. (Tullihallitus 2011b, 11.)

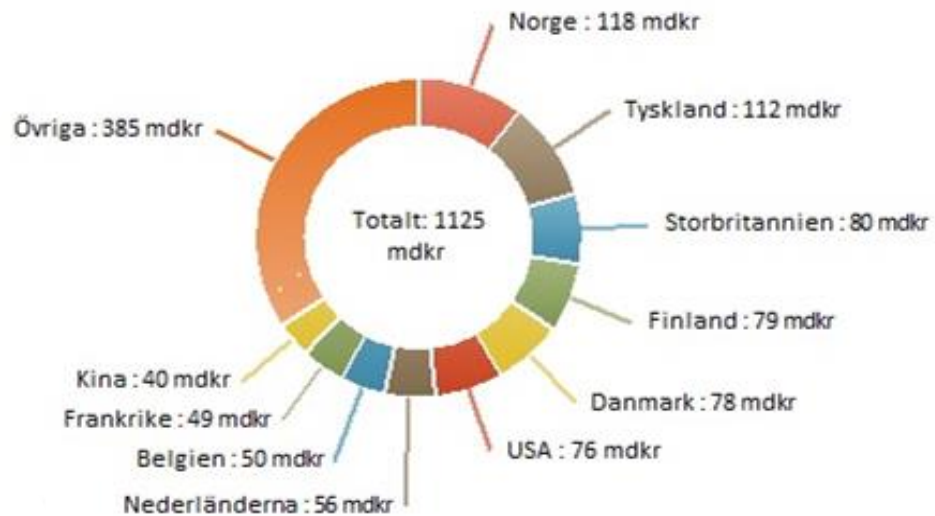
Venäjän tuonti laski vuonna 2014 jopa kolme prosenttia, mutta on edelleen suurin tuontimaamme 15 prosentin osuudella. Toiseksi yltää Saksa 13,4 prosentin osuudella ja Ruotsi kolmanneksi pari prosenttia vähempänä. Saksan tuonti lisääntyi viitisen prosentin verran ja tuonti Ruotsista supistui pari prosenttia. (Tulli 2015e.) Seuraava kuvio kuvaa Suomen neljän suurimman tuontimaan tuonnin kehitystä vuosina 2010 – 2014 (Kuvio 3).

Kuvio 3. Suomen suurimmat tuontimaat vuosina 2010 – 2014 (Tulli 2015e).

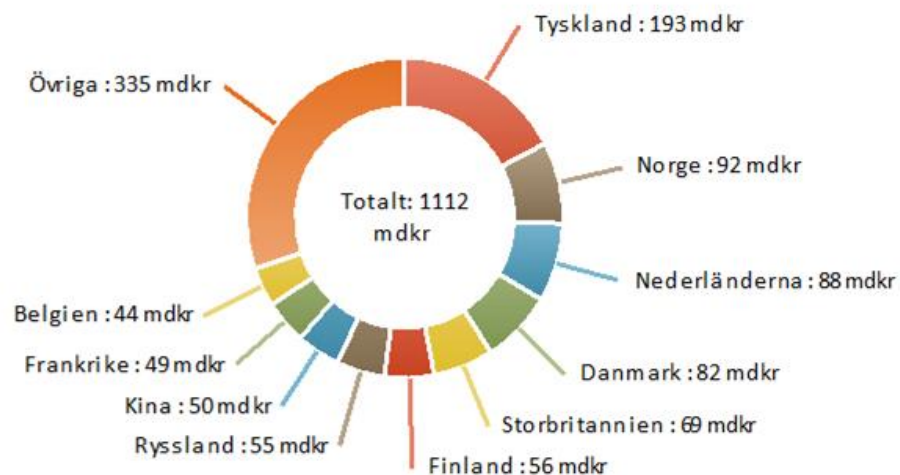
2.3.2 Tilastotietoja Ruotsin ulkomaankaupasta

Ruotsin vientiteollisuus on erittäin vahvasti riippuvainen Euroopan kehityksestä, koska lähes kolmasosa viennistä menee Eurooppaan. Ruotsin ulkomaankaupassa Suomi on ollut tasaisesti joko kolmanneksi tai neljänneksi suurin vientimaa siinä 7 prosentin osuudella ja vienti Iso-Britanniaan on vain hiukkasen isompi. Norja on 10,5 prosentin osuudella suurin vientimaa ja hyvänä kakkosena tulee Saksa hitusen alle 10 prosentin osuudella. Heti Suomen jälkeen tulee Tanska ja Yhdysvallat, joita ei voi olla mainitsematta kun verrataan määriä (Kuvio 6). (Ekonomifakta 2015.)

Kuvio 6. Sveriges handelspartner 2014 – varuexport. (Ekonomifakta 2015.)

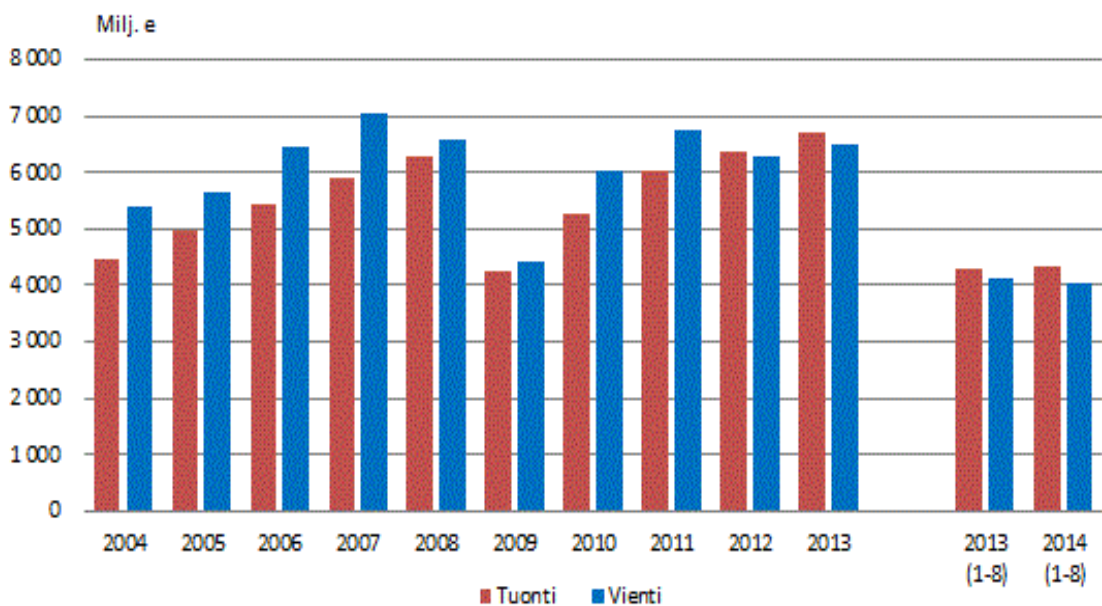
Yli 80 prosenttia Ruotsin tuonnista tulee Euroopan maista ja suurimmat tuonti-
maat ovat Saksa, Norja, Hollanti, Tanska ja Iso-Britannia. Seuraavaksi tulevat
Suomi ja Venäjä yhden miljardin kruunun eroavaisuudella. Suomen tuonti Ruot-
sin kokonaistuonnista on siinä 5 prosentin paikkeilla ja Venäjän 4,9 prosentin
osuudella. Saksa on ylivoimainen tuontimaa reilun 17 prosentin osuudella ja
Norja hyvänä kakkosena 8,2 prosentin osuudella. Ruotsin yritysten vienti Aasi-
aan on kasvanut koko ajan ja on tällä hetkellä suurempi kuin tuonti. Ruotsin ko-
konaisvientä on myös suurempi kuin tuonti (Kuvio 7). (Ekonomifakta 2015.)

Kuvio 7. Sveriges handelspartner 2014 – varuimport. (Ekonomifakta 2015.)

2.3.3 Suomen ja Ruotsin välinen kauppa

Kaupankäynti Ruotsin kanssa on ollut Suomelle kauan ylijäämäistä, mutta vuonna 2012 jäi kauppataase alijäämäiseksi 78 miljoonalla eurolla. Vuonna 2013 lisääntyi alijäämä 204 miljoonan euroon ja vuoden 2014 elokuussa oli alijäämä jo 308 miljoonassa eurossa. Seuraava kuvio (Kuvio 4) kuvaa hyvin kuinka vienti Ruotsiin on laskenut suhteessa tuontiin. (Tulli 2014d, 1.)

Kuvio 4. Suomen ja Ruotsin välinen kauppa v.2004 -2014 (1-8) (Tulli 2014d.)

Vuonna 2013 oli Suomen ja Ruotsin viennin rakenteessa hyvin paljon yhtäläisyyksiä. Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet hallitsivat Ruotsin vientiä 39 prosentin osuudella kun taas Suomen vienti saman ryhmän osuudella oli 27 prosenttia. Tuonnissa ryhmät koneet, laitteet ja kuljetusvälineet olivat molemmille maille myös suurimmat, ainoastaan energiatuotteiden osuus oli Ruotsilla pienempi. Molempien maiden kokonaisviennin ja tuonnin arvot laskivat edellisvuoteen verrattuna. Suomen vienti laski prosentin ja Ruotsin vienti seitsemän prosenttia ja Suomen tuonti kaksi prosenttia ja Ruotsin tuonti kuusi prosenttia. Vuoden 2014 tammi-elokuussa putosi Suomen vienti että tuonti prosenttiyksikön verran, kun taas Ruotsin vienti nousi pari prosenttia ja tuonti viisi prosenttia. (Tulli 2014d, 2.)

Suurimmat vientitavararyhmät Ruotsiin ovat mm. öljytuotteet, koko tavararyhmät koneet, laitteet ja kuljetusvälineet, kemialliset aineet ja tuotteet, eri toimialojen koneet, laitteet, voimakoneet ja moottorit, rauta ja teräs (Taulukko 3). Öljytuotteiden osuus viennistä oli vuonna 2013 27 prosenttia. Nousua oli edellisestä vuodesta kuusi prosenttia ja öljytuotteiden viennin arvo oli miltei 1,8 miljardia euroa. Öljytuotteiden vientihinnat laskivat vuoden aikana kaksi prosenttia, joten viennin kasvu johtui kokonaan vientimäärien noususta (+9 %). (Tulli 2014d, 3.)

Koko tavararyhmän koneet, laitteet ja kuljetusvälineiden viennin arvo laski kuusi prosenttia edellisvuodesta. Osuus kokonaisviennistä oli niukalti viidennes vuonna 2013. Kemiallisten aineiden viennin arvo oli 679 miljoonaa euroa ja osuus koko viennistä reilut kymmenen prosenttia; kasvua kolmen prosentin verran. Kemiallisten aineiden ja tuotteiden ryhmään kuuluu erilaiset kemialliset aineet, lannoitteet, lääkevalmisteet, väriaineet ja puuöljy. Eri toimialojen koneiden, laitteiden ja moottoreiden vienti Ruotsiin oli vuonna 2013 arvoltaan 629 miljoonaa euroa ja nousua oli neljän prosentin verran. Osuus koko viennistä lähenteli kymmenisen prosenttia. Vuonna 2014 oli elokuun mennessä koneiden ja laitteiden vienti pudonnut seitsemän prosenttia. Raudan ja teräksen vienti nousi yli kymmenen prosenttia ja viennin arvo oli 573 miljoonaa euroa. Kokonaisviennistä osuus oli vajaat yhdeksän prosenttia. (Tulli 2014d, 3.)

Taulukko 3. Vienti Ruotsiin; tärkeimmät tavararyhmät (Tulli 2014d).

SITC-tavararyhmä	2013			2014 (1-8)		
	Milj. e	Osuus %	Muutos %	Milj. e	Osuus %	Muutos %
0 Elintarvikkeet	253	3,9	2	167	4,1	2
33 Öljytuotteet	1 760	27,1	6	1 070	26,4	-7
5 Kemialliset aineet ja tuotteet	679	10,5	3	451	11,1	-2
64 Paperi ja pahvi	247	3,8	-4	166	4,1	0
67 Rauta ja teräs	573	8,8	11	328	8,1	-3
68 Värimetallit	233	3,6	-11	121	3,0	-22
69 Metallituotteet	192	3,0	-4	132	3,2	5
71-74 Eri toimialojen koneet ja laitteet, voimakoneet ja moottorit	629	9,7	4	381	9,4	-7
75-77 Sähkökoneet ja -laitteet	283	4,4	-14	171	4,2	-8
78,79 Kuljetusvälineet	334	5,1	-16	213	5,3	24
Muut tavarat	1 305	20,1	13	848	20,9	8
Yhteensä	6 489	100,0	3	4 048	100,0	-1

Ruotsin suurimmat tuontiryhmät koostuvat aika lailla samoista ryhmistä kuin Suomen suurimmat vientiryhmät. Suurimmat tuontiryhmät ovat mm. energia- tuotteet (öljytuotteet ja sähkövirta), eri toimialojen koneet, laitteet, voimakoneet ja moottorit, kemialliset aineet ja tuotteet, sähkökoneet ja laitteet, metallit (Taulukko 4) (Tulli 2014d, 6.) Kun maiden välillä tapahtuu samanlaisten tuotteiden vaihtoa kaupankäynnissä, kutsutaan sitä ristikkäiskaupaksi ja Ruotsi on tällä hetkellä merkittävin ristikkäiskauppakumppani Suomelle. Tutkimalla eri maiden välistä ristikkäiskauppaa voidaan tarkastella kaupan globalisoitumista. (Tulli 2011.)

Vuonna 2013 lisääntyi energiatuotteiden tuonnin osuus Ruotsista melkein neljänneksen kokonaistuonnista. Öljytuotteiden tuonnin arvo lähenteli miljardia euroa ja kasvua edelliseen vuoteen oli peräti 127 prosenttia. Öljytuotteiden osuus kokonaistuonnissa kasvoi 9 prosentin yksikön verran ja nousi noin 16 prosenttiin. Sähkön tuonti Ruotsista on ollut hyvin vaihtelevaa viime vuosikymmenen aikana, tuonnin arvo on heitellyt 90 miljoonan euron ja 470 miljoonan euron välillä vuosina 2010 – 2014. (Tulli 2014d, 6.)

Koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden tuonnin arvo lähenteli 1,6 miljardia euroa ja pudotusta vuoden 2012 tuontiin oli viitisen prosentin verran. Tuonnin osuus käsitti lähes neljänneksen Ruotsin kokonaistuonnista. Kemianteollisuuden tuotteiden tuonti oli vajaa kymmenen prosenttia koko tuonnista Ruotsista. Lääkkeiden ja muovien tuonnit kasvoivat viisi prosenttia ja väriaineiden tuonti väheni neljällä prosentilla. (Tulli 2014d, 6.)

Sähkökoneiden ja -laitteiden ryhmän 517 miljoonan euron arvoisesta tuonnista oli sähkökaapeleita 82 miljoonaa euron arvosta, atk-laitteita 112 miljoonan euron arvosta ja kotitalouskoneita 49 miljoonan euron arvosta. Puhelinlaitteiden tuonti lisääntyi lähes kolmanneksen 113 miljoonan euroon. Sähkökytkentälaitteiden tuontia oli 49 miljoonaa euron edestä ja kasvua neljän prosentin verran, kun taas monitoreiden tuonti putosi jopa 16 prosenttia 37 miljoonaan euroon.

Metalliteollisuuden tuonti kasvoi 15 prosenttia vuodesta 2012 ja tuonnin arvo oli 428 miljoonaa euroa. (Tulli 2014d, 6.)

Taulukko 4. Tuonti Ruotsista; tärkeimmät tavararyhmät (Tulli 2014d, 6).

SITC-tavararyhmä	2013			2014 (1-8)		
	Milj. e	Osuus %	Muutos %	Milj. e	Osuus %	Muutos %
0 Elintarvikkeet	477	7,1	5	292	6,7	-5
28 Malmit ja metalliromu	314	4,7	-30	241	5,5	21
33 Öljytuotteet	1 038	15,5	127	648	14,9	-9
35 Sähkövirta	522	7,8	-9	466	10,7	48
5 Kemialliset aineet ja tuotteet	639	9,5	-1	398	9,1	-10
64 Paperi ja pahvi	233	3,5	-4	149	3,4	-6
65,84-85. Tekstiilit, vaatteet ja jalkineet	177	2,6	4	112	2,6	-3
67-68 Metallit	428	6,4	15	214	4,9	-1
69 Metallituotteet	183	2,7	-11	98	2,3	-22
71-74 Eri toimialojen koneet ja laitteet, voimakoneet ja moottorit	640	9,6	-7	408	9,4	-4
75-77 Sähkökoneet ja -laitteet	517	7,7	5	322	7,4	1
78 Moottoriajoneuvot	444	6,6	14	251	5,8	-3
Muut tavarat	1 079	16,1	-13	755	17,3	9
Yhteensä	6 693	100,0	5	4 356	100,0	2

3 RAJAN YLITTÄVÄ TOIMINTA

3.1 Rajaseudun yhteistyö

Torniojokilaakson kunnilla ovat pitkät perinteet yhteistyöstä. Alueella toimii mm. Torniolaakson neuvosto, joka on koko alueen kattava yhteistyöelin aina tuonne Pohjois-Norjaan saakka. Rajakunnilla on myös kahden kunnan yli rajan toimivia yhteistyöelimiä, kuten Provincia Bothniensis, Perämerenkaari ja Pohjoiskalotin rajaneuvonta. Yhteisiä yrityshankkeita on järjestetty raja-alueen kuntien, kehitysyritysten ja yrittäjäjärjestöjen toimesta. Potentiaalia yhteistyön kehittämiseen elinkeinojen osalta yli valtakunnan rajan on olemassa. Yritysten väliseen yhteistyöhön rajan yli voidaan hakea hankerahoitusta interreg-ohjelmasta, yleiseurooppalaisista pk-rahastoista ja raja-alueella on mahdollisuuksia hyödyntää EU-hankerahoitusta. (Nurmos & Pernda 2013.)

Pohjoiskalotin rajaneuvonta aloitti toimintansa syksyllä 2011 ja vastuualueena on rajaneuvontapalvelun kehittäminen Pohjoiskalotille. Toimintaa harjoitetaan kaksoiskaupungissa HaparandaTorniossa sekä Skibotnissa ja rahoittajana toimii Pohjoismaiden ministerineuvosto. Ammattitaidosta neuvontaa ja opastusta annetaan niin yksityishenkilöille kuin yrityksille molemmin puolin rajaa. Tehtävänä on myös havaita rajaesteitä, jotka hankaloittavat rajan ylittävää toimintaa ja dokumentoida niistä Pohjoismaiden ministerineuvoston Rajaestefoorumille. He nostavat dokumentoidun tiedon tarvittaessa poliittiselle agendalle. (Pohjoiskalotin Rajaneuvonta 2013a.)

Pohjoiskalotin rajaneuvonnan toimisto avattiin virallisesti 27.3.2012 Torniossa Pohjoismaisten yhteistyöministerien Alexander Stubb (kok.) ja Ewa Björling (M) toimesta. Ewa Björling totesi, että tämä on nyt uutta yhteistyötä Suomen ja Ruotsin välillä ja toivoi esiin tulevien ongelmien tulevan tätä kautta nyt nopeammin politikkojen tietoon. Totesi samalla, että tahtoa löytyy ongelmien ratkaisemiseen, mutta lainsäädäntö voi monesti mutkistaa asioita. (Sisuradio 2012.) Ewa Björlingin mukaan Pohjoismainen yhteistyö tekee taukoamatta töitä pohjoismaiden rajaesteiden poistamiseen ja vuonna 2011 saatiin poistettua 13 ra-

jaestettä, mikä oli hänen mielestään hyvä tulos. Ongelmana tässä on se, että esteitä tulee koko ajan lisää ja meidän täytyy pyrkiä tekemään töitä nopeammassa tahdissa, jotta rajaesteet vähenisivät. Hän kokee Pohjoismaiden yhteistyön olevan lähellä sydäntään, koska se on paljon vanhempaa perua kuin EU-yhteistyö ja naapurimaina meitä yhdistää hyvin paljon samanlainen kulttuuri. Hänellä on tapana sanoa, että Suomi on Ruotsille kuin paras ystävä. Hänen mielestään meidän täytyy ensi kädessä huolehtia siitä, että pääsemme eroon esteistä Pohjoismaissa, vaikka olemmekin EU:n 500 miljoonan asukkaiden sisämarkkinoita, joille haluamme vapaan liikkuvuuden ihmisille, tavaroille, pääomalle ja palveluille, mikä ei vielä nykytilanteessakaan ole valmis ja sen eteen tehdään myös työtä. (YouTube 2012.) Alexander Stubb piti rajaneuvontapalvelun avaamisen loistavana asiana, mutta samalla valitettavana, koska se kertoo rajaesteiden olevan edelleen olemassa. Ensimmäiseksi toimenpiteeksi hän lupasi käydä asiasta keskustelua eduskunnassa. Toimittaja kysyi häneltä, että mitä hän on mieltä siitä, että suomalainen tarvitsee Ruotsissa passin saadakseen henkilötodistuksen. Stubb totesi, ettei juridista puolta tiedä, mutta kuulostaa kyllä typerältä. (Sisuradio 2012.)

Seuraavan vuoden kesäkuun 5 päivä vieraili pääministeri Jyrki Katainen Torniossa kansalaistapaamisen merkeissä. Pohjoiskalotin Rajaneuvonnan koordinaattori Päivi Koivupalo ojensi Kataiselle dokumentin Rajaesteitä fyysiseltä rajalta, johon hän oli kerännyt osan sen hetkisistä tiedossa olevista rajaesteistä. Esimerkiksi työharjoittelu ja työvoimakoulutus pitäisi sujua helpommin rajan yli ja pankkitilin avaaminen naapurimaahan pitäisi saada helpommaksi. (Pohjoiskalotin Rajaneuvonta 2013b.)

Pohjoiskalotin Rajaneuvonnassa vierailivat kutsusta 28. maaliskuuta 2014 Suomen ja Ruotsin ulkoministeriöiden virkamiehet Kari Kahiluoto ja Annika Hahn-Eklund. Haaparannan koordinaattori Päivi Koivupalo ja Skibottenin Riitta Leinonen toivat esille konkreettisia kompastuskiviä ja rajaesteitä, joihin rajan yli liikkuvat ihmiset ja yritykset törmäävät. Rajaesteet voivat yksilötasolla aiheuttaa suuria taloudellisia seurauksia, kuten esimerkkinä mainitaan henkilö, jolla on pitkältä ajalta saatavina lapsilisät, joihin hänellä on oikeus. Useimmat eivät jak-

sa taistella pitkään etuuksiensa puolesta, vaan antavat periksi ja muuttavat jopa pois maasta. Vuoden 2014 loppuun mennessä oli poistettu 17 rajaestettä ja kun verrataan vuoden 2011 13 rajaesteen poistoon, näyttää vauhti olevan 1 rajaeste/vuosi. Viimeisimmät poistetut rajaesteet liittyvät kausityöntekijän verotukseen toisessa maassa ja suomalaisen opiskelijan sairausvakuutukseen. Vuoden 2014 alusta toisesta Pohjoismaasta tuleva Suomeen korkeintaan 6 kuukaudeksi töihin tuleva on saanut valita maksaako lähdeveron tai hakeeko tavallista progressiivista verotusta. Toisessa Pohjoismaassa opiskeleva suomalainen on Suomen sairausvakuutuksen piirissä, mikäli sairastuu pitemmäksi aikaa. (Pelttari-Heikka 2014)

Haaparannan puolelle suunniteltu huppea Barents Center on pitkien odottelujen jälkeen viimein toteutumassa. Barents Center on 25 000 neliön keskus, johon tulee liiketiloja, hotelli, lukio ja monitoimiareena. Hotelli tulee sijaitsemaan molemmin puolin rajaa. Rakennustöitä päästiin aloittelemaan vuoden 2014 joulukuussa ja rakennustyömaa avattiin symbolisilla lapionpistoilla Haaparannan kunnanpuolelta Gunnel Simun ja Barents Centernin Mikael Fahlanderin toimesta. Hankkeen rakentajana toimii kempeläläinen Rakennusliike Lehto ja urakassa huomioidaan myös paikallisten alihankkijoiden osaaminen. Konsernijohtaja Juha Lehto pitää hanketta haastavana sekä poikkeuksellisena ja heillä on nelisenkymmentä henkilöä suunnittelemassa sitä. On arvioitu, että Barents Center työllistää rakentamisaikana keskimäärin 300 – 400 henkilöä. (Yle 2013; Yle 2014a; Yle 2014b.)

3.2 Valtiovallan toimet rajaesteiden poistamiseen

Alexander Stubb oli sanansa mittainen mies kun lupasi avata keskustelun pohjoismaiden rajaesteistä Eduskunnan täysistunnossa. Tämä historiallinen hetki tapahtui 25. huhtikuuta 2012 ja tarkoituksena oli, että kaikissa Pohjoismaiden parlamenteissa käydään samanlainen keskustelu. Monenlaiset rajaesteet hankaloittavat perusoikeuksien toteutumista ja aiheuttavat Pohjolan yhteiskunnille huomattavia lisäkustannuksia. Voidaan esimerkkinä mainita pienet rakennusstandardien erot vaikka porrasaskelmien korkeudessa, jotka mutkistavat talojen

vientiä muihin Pohjoismaihin. Pelkkä tämä pieni ero rakennusstandardeissa maksavat yhteiskunnille arviolta yli 177 miljoonaa euroa vuodessa. Kaksoisverotuksen ja sosiaalietuuksien rajaesteet vaikeuttavat myös kansalaisten liikkumista rajojen yli. Rajaestefoorumi ja Pohjoismaiden neuvosto halusivat nostaa nämä asiat kansalliseen keskusteluun, koska heidän mielestä ei riitä, että asioita käsitellään vain Pohjoismaiden neuvoston istunnoissa. (Pohjola-Norden 2012.)

Valtioneuvosto oli tehnyt selonteon Pohjoismaisista rajaesteistä, jonka Alexander Stubb esitteli eduskunnalle. Täysistunnossa käytiin keskustelua keinoista rajaesteiden ratkaisemiseen ja miten niitä voisi ennaltaehkäistä. Rajaestenäkökulma olisi syytä ottaa huomioon jo kansallisessa lainvalmistelussa ja EU-direktiivien toimeenpanemisessa. Monissa puheenvuoroissa esitettiin tietyn tahon perustamista, jonne kansalaiset voisivat ottaa yhteyttä ja kertoa kokemistaan rajaesteistä. Tällä taholla pitäisi olla velvollisuus ja oikeudet selvittää rajaesteitä kaikkialla valtionhallinnassa. Valtioneuvoston selonteko meni ulkoasiainvaliokunnan käsittelyyn ja muilla valiokunnilla oli myös mahdollisuus antaa lisälausuntoja. (Pohjola-Norden 2012.)

Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Oslossa 29. lokakuuta 2013 hyväksyttiin uusi ministerineuvoston rajaeste-ehdotus. Pohjoismaiden pääministerit antoivat myös yhteisen rajaestejulkilausuman, jossa he ovat yksimielisiä siitä, että yksi pohjoismaisen yhteistyön tärkeimmistä tehtävistä on rajaesteiden ehkäiseminen yhteisten työmarkkinoiden helpottamiseksi ja erityisesti huomioidaan nuorten pääsyä työmarkkinoille. Vuonna 2007 perustettu rajaestefoorumi korvataan rajaesteneuvostolla ja toiminta alkaa 1. tammikuuta 2014 uudella strategialla ja toimintasuunnitelmalla. Rajaestetyön uusi toimintasuunnitelma nostaa rajaestasioita korkeammalle poliittisessa tärkeysjärjestyksessä. Toimintasuunnitelmassa korostetaan työn tuloksellisuutta ja tavoitteellisuutta; vuodessa on ratkaistava viidestä kymmeneen rajaestettä, joista raportoidaan Pohjoismaiden neuvoston syysistunnoissa. Rajaesteyhteistyötä on tehtävä paikallisesti, alueellisesti ja kansallisesti. Uusia lakeja ja säädöksiä luodessaan tai vanhoja muuttaessaan

on Pohjoismaiden hyvä pitää keskinäistä neuvonpitoa, ettei uusia rajaesteitä tulisi lisää. (Norden 2013a; Norden 2013b.)

3.3 Tutkimuksia rajaesteistä

Pohjoiskalotin Rajaneuvonnan julkaisemassa raportissa Elinkeinoelämän rajaesteet tuodaan esille pienten ja keskisuurten yritysten näkemyksiä ja kokemuksia kansainvälistymisestä Pohjoiskalotin alueella Suomen, Ruotsin ja Norjan välillä. Tutkimuksen tärkein päämäärä oli saada selville elinkeinoelämän haasteista rajan ylittävistä kaupankäynnistä ja mitkä ovat todellisia esteitä ja oletettuja esteitä. Suurimmiksi esteiksi koettiin standardien ja säädösten eroavaisuudet, tulli, arvonlisävero, tiedon saanti ja kielitaito. Tutkimuksessa oli yrittäjillä mahdollisuus esittää toivomuksia mahdollisesta neuvonnan tarpeesta ja niitä toivottiin mm. julkisista hankinnoista, tullikäytännöstä, yrityksen perustamisesta ja verotuksesta. (Kankaanranta & Koivupalo 2014.)

Rajaesteet voidaan karkeasti rajata kahteen ryhmään, maiden kansallisista säädöksistä johtuvat esteet ja tiedon puutteesta tai saannista johtuvat esteet. Yritykset toivovat sellaista yhden paikan kanavaa, josta saisi kaiken tarvittavan ajankohtaisen tiedon ja tarpeellisen neuvonnan. Yrittäjät ihmettelevät suuresti miksi rajaesteille ei saada konkreettisia helpotuksia, koska heiltä kuitenkin odotetaan niitä verorahoja yhteiskunnalle. Miten voi politiikkojen intressit näiltä osin olla niin vähäiset? (Kankaanranta & Koivupalo 2014.)

Provincia Bothniensisin nettisivuilta löysin vastaavanlaisen tutkimusraportin nimeltään Avaimia rajan ylittävään yritystoimintaan 2013, joka on päivitys vuoden 2005 tehtyyn vastaavanlaiseen tutkimukseen. Tutkimus on tehty niiden yrittäjien näkökulmasta, jotka harjoittavat rajanylittävää yritystoimintaa Suomen ja Ruotsin Tornionlaaksossa. Yrittäjiltä tiedusteltiin kokemuksia ja näkemyksiä rajanylittävistä yrittämisestä; minkälaisia haasteita ja eroavaisuuksia toimintaympäristössä ja yrittäjäkulttuurissa löytyy. (Provincia Bothniensis 2014.)

Avaimet yhtenäiseen elinkeinoelämään Tornionlaaksossa selvityksessä antoivat yrittäjät avaimia rajat ylittävään yhtenäiseen elinkeinoelämään. Yrittäjät kehottivat luomaan pitkäaikaisia suhteita naapurimaahan ja hoivaamaan niitä huolellisesti. Toisen yrittäjän tuki niin kotimaassa kuin naapurimaassa on ensiarvoisen tärkeää ja tieto maiden välisistä kulttuurieroista yritysmaailmassa. Molempien maiden paikallista kieltä on hyvä osata, vaikka englanninkieli on vahvistanut asemaansa. Ruotsinkielen statusta pitäisi ehdottomasti nostaa Suomen puolella ja vastaavasti suomenkieltä Ruotsin puolella. Internetiä ja sosiaalista mediaa kannattaa ahkerasti käyttää oman yrityksen markkinoinnissa ja tiedon haussa. Pankkitilit on syytä avata molempiin maihin helpottaakseen rahaliikennettä. Kotiläksyt pitää tehdä hyvin ja vakiinnuttaa toimintaansa kotimaassaan ennen kuin lähtee rajan toiselle puolelle. Yrittäjät toivovat yhteisiä tapaamisia molempien maiden yrittäjien ja viranomaisien kanssa oppiakseen toisiltaan ja löytääkseen yhteistyöpartnereita. (Kankaanranta 2013.)

3.4 Tullin toiminta rajalla

Tuonti ja vienti tarkoittavat tullitoiminnassa tavarantoimitusta EU:n ulkopuolisesta maasta ja tavarantoimitusta EU:n ulkopuolelle. Kun yritys tuo tavaraa Suomeen EU:n ulkopuolisesta maasta on tavara tulliselvitettävä ennen käyttöönottoa tai myymistä. Luovutus vapaaseen liikkeeseen ja kulutukseen on yleisin tuonnin tullimenettely ja tässä menettelyssä annetaan tavarasta tullilmoitus. Vientilmoitus annetaan kaikista EU:n tullin ja veroalueen ulkopuolelle vietyistä tavaroista. EU:n sisäisestä kaupasta on tehtävä tilastoilmoitus eli Intrastat -ilmoitus, mikäli tuonnin arvo ylittää 500 000 euroa ja viennistä on mahdollisesti annettava ulkomaankaupan tilastointia varten Intrastat -ilmoitus. (Tulli 2014c; Tulli 2015c.)

Tulli on jakanut asiakkaat kolmeen eri ryhmään vastatakseen parhaalla mahdollisella tavalla asiakkaiden palvelutarpeisiin. Tavoitteena on tarjota eri asiakasryhmille kustannustehokkaita tapoja sähköisesti hoitaa tulliasiointiin liittyvät ilmoitukset ja velvollisuudet. Pienasiakas ryhmä koostuu satunnaisesti asioivista yrityksistä ja yksityishenkilöistä. Avainasiakas ryhmässä ovat säännöllisesti asioivia lupa-asiakkaita, joilla yleensä on rekisteröidyn luottoasiakkaan lupa, AEO-

lupa tai sanomaliikennelupa. Tulli+ -asiakkaat ryhmässä ovat AEOC- tai AEOF-
statuksen omaavia asiakkaita, jotka tekevät tiivistä yhteistyötä Tullin kanssa
panostaen tulli-ilmoittamisen oikeellisuuteen ja tullivaatimusten noudattamiseen.
(Tulli 2015a.)

Tuonnin tulli-ilmoituksen voi yrittäjä antaa itse tai käyttää edustajaa. Helpoin
tapa on tehdä ilmoitus netissä ja siihen tarvitaan Katso -tunnisteet. Tätä toimin-
toa kutsutaan Nettituonti palveluksi ja sen avulla voi Tullin käteisasiakas mak-
saa heti tullauspäätöksen laskun verkkopankissa. Maksun jälkeen lähtee posti-
paketti suoraan yritykseen tai lähipostiin. Rahtilähettyksen tavarat voidaan ha-
kea rahtiterminaalista luovutus päätöksellä, jonka saa nettipalvelusta tulliveron
maksamisen jälkeen. Toinen tapa on käyttää SAD (hallinnollinen yhtenäisasia-
kirja) – lomaketta, jonka voi täyttää netissä ja tulostaa itsejäljentävälle paperille.
Lomake tulee toimittaa tavaran sijaintipaikka lähinnä olevaan tullitoimipaikkaan
ja liitteenä pitää olla tarvittavat liiteasiakirjat, esimerkiksi kauppalasku. Tullilla on
myös käytössä sanomaliikenneasiointi mikä tarkoittaa tulli-ilmoituksen lähettä-
mistä sähköisesti EDI -sanomalla. Tämä menetelmä vaatii Tullilta luvan. (Tulli
2014b.)

Säännöllistä ja taloudellisesti huomattavaa maahantuontia EU:n ulkopuolelta
harjoittava yritys on syytä hakea Tullin luottoasiakkaaksi. Silloin saa noin kuu-
kauden maksuaikaa tullille, arvonlisäverolle sekä suoritemaksuille joita tulee
maahantuonnista EU:n ulkopuolisista maista. Rekisteröitynyt luottoasiakas voi
erillisellä hakemuksella hakea tuonnille jaksotullausta ja lupaa kotitullaukseen,
tullivarastolupaa sekä lupaa väliaikaiselle varastolle. Vaadittavista vakuuksista
voi myös saada huojennusta vakuusluokkansa mukaisesti. (Tulli 2013.)

Kaikki vienti-ilmoitukset annetaan sähköisesti joko sanomina tai netti-
ilmoituksina. Tavanomaista menettelyä kutsutaan yksivaiheiseksi ja yksinker-
taista menettelyä kaksivaiheiseksi, mikä on taas luvanvaraista. Vienti-
ilmoituksen antamisesta on vastuussa viejä ja hän voi halutessaan valtuuttaa
asiamiehen (yleensä huolintaliike) antamaan ilmoituksen puolestaan. Viejän
täytyy olla yhteisöön sijoittautunut. Tulliviranomainen valvoo vienti-ilmoituksen

avulla muun muassa mahdollisia vientirajoituksia, vientikieltoja ja vientitavaran poistumista EU:sta ja kerää ulkomaankaupan tilastoaineistoa. Kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin torjunnan tehostamiseksi on vienti-ilmoituksen tietosisältöön lisätty turvatiedot. Yrityksen vienti-ilmoitus käy myös tositteena osoitukseen veroviranomaiselle arvonlisäverottomasta myynnistä EU:n alueen ulkopuolelle. (Tulli 2015c.)

Tulli suosittelee kaikille vientiasiakkaille rekisteröitymistä. Pakollista se on sen jälkeen kun vientilähetyksiä on yli neljä vuodessa. Rekisteröityminen ei maksa mitään ja yritys saa sen yhteydessä Y-tunnuksen liitettävän jatko-osan, jonka avulla yrityksen nimi ja osoitetiedot siirtyvät automaattisesti Tullin vientijärjestelmään. Rekisteröityneet vientiasiukkaat saavat automaattisesti myös EORI-numeron. EORI on lyhenne sanoista Economic Operators Registration and Identification System ja on EU:n alueen kattava järjestelmä taloudellisten toimijoiden rekisteröintiä ja identifiointia varten. EORI -rekisteröimisen yhteydessä antaa Tulli yritykselle yhden EORI -numeron, jolla yritys identifioidaan asioidessaan minkä tahansa EU-jäsenmaan tulliviranomaisen kanssa. (Tulli 2010; Tulli 2015d.)

4 KANSAINVÄLINEN YRITYSVEROTUS

4.1 Kansainvälinen vero-oikeus

EU:n muodostaman yhteisen taloudellisen ja poliittisen liiton mahdollistama työvoiman ja pääoman vapaa liikkuminen on lisännyt vero-ongelmia niin henkilö- kuin yritysverotuksessa. Kansainvälisessä vero-oikeudessa profiloidaan jokaisen valtion alueellinen verotusvalta ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poisto. Veropaon torjunta voidaan pitää myös vero-oikeuden yhtenä merkityksellisenä tehtävänä. Kansainväliseen vero-oikeuteen kuuluu sisäinen ulkomaanvero-oikeus ja verosopimusoikeus. Eurooppa vero-oikeuden tärkeys lisääntyy kansainvälisessä vero-oikeudessa, koska EY-oikeuden säännökset voivat viimekädessä vaikuttaa siihen millaiseksi verovelvollisen verotusasema kehittyy kansainvälisissä tilanteissa. (Myrsky & Linnakangas 2005, 1 – 2.)

Kansainvälinen vero-oikeus ei ole ylikansallista lainsäädäntöä, vaikka nimestä voisi niin päätellä. Se on osa jokaisen valtion oikeusjärjestystä ja näin ollen voimme puhua Suomen, Ruotsin tai jonkin muun valtion kansainvälisestä vero-oikeudesta. Suomen ulkomaanvero-oikeuden eli sisäisen kansainvälisen vero-oikeuden säännökset löytyvät ensisijaisesti tuloverolaista (1535/1992). Suomen valtio päättää näistä säännöksistä ilman toisen valtion myötävaikutusta. (Myrsky & Linnakangas 2005, 2 – 4.)

Suomen verosopimusoikeus käsittää Suomen ja muiden valtioiden välisiä verosopimuksia ja ne voivat olla kahden tai useamman valtion välisiä. Verosopimuksissa valtiot päättävät keskinäisen kansainvälisen verotusvaltansa, eli sopivat missä tilanteessa vähennetään omaa verolainsäädäntöön perustuvaa verotusvaltaa. Verosopimuksen sääntöjä voidaan kuvailla konfliktinratkaisunormistoiksi, joiden oleelliset tavoitteet ovat verottamisvallan pidättäminen joko kokonaan tai osittain sopimusvaltiolle ja verotusoikeuden jako (allokoiminen) sopimusvaltioiden kesken (vältetään kaksinkertainen verotus). (Myrsky & Linnakangas 2005, 2 – 4.)

4.2 Kansainvälinen verotus eri organisaatiomuodoissa

Yritystoiminnan voi kansainvälistää moni eri tavoin: yritys hankkii myyntiagentteja, perustaa myyntiyhtiön tai siirtää osittain tai kokonaan tuotantonsa ulkomaille. Ennen siirtoa ulkomaille on syytä selvittää, missä vaiheessa yrityksen toiminta synnyttää verovelvollisuuden kohdevaltiossa ja miten ulkomaantoiminnot on syytä organisoida verotuksen kannalta. EU:n jäsenvaltioissa on olemassa kolme yritysverotusta koskevaa direktiiviä, joista ns. emo-tytäryhtiödirektiivi (90/435/ETY) ja ns. yritysjärjestelydirektiivi (90/434/ETY) ovat vanhempia ja ns. korko-rojaltidirektiivi (2003/49/EY) on uudempi. (Myrsky & Linnakangas 2005, 212.)

Molemmat vanhemmat direktiivit on toimeenpantu Suomen verolainsäädäntöön ja uudempi on saatettu osaksi Suomen sisäistä lainsäädäntöä lähdeverolain ja menetelmälain vuoden 2004 alusta voimaan tulleilla muutoksilla (1282—1283/2003). Emo-tytäryhtiödirektiivillä estetään EU:n jäsenvaltioissa olevien yhtiöiden välinen ketjuverotus emoyhtiön asuinvaltiossa ja osinkojen lähdeverotus tytäryhtiön asuinvaltiossa. Yritysjärjestelydirektiivi mahdollistaa rajan ylittävät yritysjärjestelyt ilman veroseuraamuksia ja korko-rojaltidirektiivin tavoitteena on yhtenäistää eri jäsenvaltioissa sijaitsevien lähiyhtiöiden välisiä korko- ja rojaltimaksuja. (Myrsky & Linnakangas 2005, 212.)

Kansainvälistyvän yrityksen ulkomaantoimintojen organisoitumismuotoja on lähtökohtaisesti kaksi: toimiminen omissa nimissä (sivuliikkeen perustaminen) tai tytäryhtiön perustaminen. Mahdollista on myös, että yrityksen edustaja tekee liikematkoja toiseen valtioon tai yrityksellä on paikallinen edustaja. Kiinteän toimipaikan perustaminen ulkomaille ei edellytä tiettyä minimipääomaa kun taas tytäryhtiön perustamiskustannukset muodostuvat yleensä suuremmiksi. Käytännössä yritykset suosivat itsenäisen tytäryhtiön perustamista, koska etuna voi olla mm. mahdollisuus hyödyntää sijaintimaan huojennussäännöksiä ja tukijärjestelmiä. Tytäryhtiö perustetaan ja rekisteröidään ulkomaille sijaintivaltion lainsäädäntöä noudattaen. Ulkomainen tytäryhtiö on verosubjektina itsenäinen ja verotus tehdään sen oman toiminnan tuloksesta sijaintivaltion lainsäädännön

mukaisesti. Kiinteän toimipaikan etuna voidaan pitää mahdollisuutta vähentää tappiot pääliikkeen verotuksessa sovellettaessa hyvitysmenetelmää. Verotuksellisia epävarmuustekijöitä löytynee molemmista organisaatiomuodoista ja oikeudellisesti katsottuna kiinteä toimipaikka on epämääräisempi käsite kuin tytäryhtiö. Kiinteän toimipaikan epävarmuustekijät voivat kuulua verotettavan tulon laskemiseen tai mahdollisen useampikertaisen verotuksen välttämiseen ja tytäryhtiöiden verotusongelmat liittyvät yleensä emoyhtiön ja tytäryhtiöiden väliin voitonsiirtoihin, siirtohinnoitteluun ja miten tappiollinen tytäryhtiö vaikuttaa emoyhtiön verotukseen. (Myrsky & Linnakangas 2005, 213 – 215.)

4.3 Kiinteän toimipaikan muodostuminen

Verosopimusten mukaan yrityksen liiketuloa voidaan verottaa toisessa sopimusvaltiossa vain, jos liiketoimintaa on harjoitettu kiinteästä toimipaikasta. Verotus koskee ainoastaan sijaintivaltiossa toimivan toimipaikan tuottamaa liiketuloa, ei koko yrityksen liiketuloa. Kiinteä toimipaikka on määritelty verosopimuksissa sangen perusteellisesti. Suomen tekemissä verosopimuksissa todennetaan kiinteä toimipaikka OECD:n mallisopimuksen mukaisesti. Pieniä poikkeuksia saattaa yksityiskohdista löytyä eri maiden välisistä sopimuksista. OECD:n mallisopimuksen 5 artiklan mukaan kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan kiinteää liikepaikkaa, josta harjoitetaan yrityksen toimintaa kokonaan tai osaksi. Kiinteäksi toimipaikaksi katsotaan etenkin yrityksen johtopaikkaa, toimistoa, sivuliikettä, tehdasta, työpajaa ja kaivosta, kaasu- tai öljylähdettä, louhosta tai aluetta, josta otetaan luonnonvaroja. (Myrsky & Linnakangas 2005, 214 – 218.)

Liikepaikka määritellään kiinteäksi toimipaikaksi vain, jos se on pysyvä sekä maantieteellisesti että ajallisesti. Kiinteä toimipaikka voi muodostua esimerkiksi silloin, kun ulkomaisella yrityksellä on toistuvasti käytettävissään tietyt toisen yrityksen omistamat tilat tai osa niistä. Yrityksen työntekijän kotitoimisto voi muodostaa myös kiinteän toimipaikan. Mikäli ulkomaisella toimiva yritys johdetaan ja hallinnoidaan Suomesta käsin kiinteästä liikepaikasta, muodostuu kiinteä toimipaikka aina. Yrityksen johtamista ei voida määritellä avustavaksi tai valmisteluvaksi toiminnaksi. Jos elinkeinotoimintana on kiinteistöjen myynti, muodosta-

vat palstoitetut tai palstoitettavaksi tarkoitetut kiinteistöt kiinteän toimipaikan. Rakennusurakoitsijoille muodostuu kiinteä toimipaikka vain silloin kun toimintaa kestää yli 12 tai 18 kuukauden ajan, mutta on myös verosopimuksia jossa jo 6 kuukautta kestävä projekti muodostaa kiinteän toimipaikan. Toiminta alkaa siitä kun työn valmistelu on aloitettu kohdemaassa ja päättyy kun työ on valmistunut tai työstä on kokonaan luovuttu. Työmaan kestoaikaan luetaan myös ajanjaksot jolloin työ voi olla tilapäisesti tauolla. (Vero 2014a; Myrsky & Linnakangas 2005, 218 – 219.)

Yrityksellä voi myös olla avustavia ja valmistelevia toimintoja, joiden ei katsota muodostavan kiinteää toimipaikkaa. Esimerkiksi mainostaminen, tietojen kerääminen, tiedotustoimiston pitäminen ja tieteellinen tutkimus eivät muodosta kiinteää toimipaikkaa. Tilanne kyllä muuttuu sitten heti, jos nämä toiminnot ovat olennainen osa yrityksen liiketoimintaa tai jos niitä tarjotaan yrityksen ulkopuolelle. Jokainen toiminto on kuitenkin arvioitava tapauskohtaisesti vallitsevien olosuhteiden mukaan. Yrittämistä voidaan harjoittaa myös ammatinharjoittajana ja siitä saatu tulo verotetaan pääsääntöisesti asuinvaltiossa. Ammattitoiminta on itsenäistä toimintaa joita harjoittavat mm. lääkärit, asianajajat, insinöörit, arkkitehdit ja myös koneurakoitsijat. Ammattiharjoittajan verotusoikeus verosopimusten mukaan edellyttää yleensä kiinteää toimipaikkaa, mutta Pohjoismaiden verosopimusten mukaan voidaan ammattitoiminnasta verottaa, jos ammatinharjoittaja on oleskellut toisessa valtiossa yli 183 päivää 12 perättäisen kuukauden ajan. (Vero 2014a; Myrsky & Linnakangas 2005, 227 – 228.)

4.4 Ulkomaisen yrityksen Suomesta saaman tulon verotus

Ulkomainen yhteisö on verovelvollinen Suomesta saamastaan tulosta. Tämä koskee myös henkilöä, joka ei ole verovuonna asunut Suomessa, mutta saanut kuitenkin täältä tuloa. Tuloksi katsotaan TVL 10 §:n mukaan mm. täällä harjoitusta liikkeestä tai ammatista saatua tuloa. Kiinteän toimipaikan tuloa voidaan verottaa täällä Suomessa silloinkin, kun osa tuloista on saatu muualta kuin Suomesta. Jos verosopimusvaltiosta kotoisin oleva rajoitetusti verovelvollinen harjoittaa yritystoimintaa Suomessa ilman kiinteää toimipaikkaa, ei Suomella ole

verosopimusten mukaan verotusoikeutta rajoitetusti verovelvollisen täältä saamaan liiketuloon pois lukien osingot, korot ja rojaltit. TVL 10 §:n säännöksen mukaan Suomesta saatu veronalainen liiketulo ei edellytä kiinteää toimipaikkaa. Mikäli Suomen ja täällä elinkeinotoimintaa harjoittavan rajoitetusti verovelvollisen kotivaltion välillä ei ole verosopimusta, verotetaan Suomesta saatu tulo riippumatta siitä syntyykö tänne kiinteä toimipaikka vai ei. Kun rajoitetusti verovelvollinen juridinen tai luonnollinen henkilö toimii yhtiömiehenä suomalaisessa elinkeinoyhtymässä, luetaan hänen osuus elinkeinoyhtymän tulosta verotettavaksi tuloksi Suomessa. Osakkaan osuus jaetaan ansiotulo- ja pääomatulo-osuuteen. (Myrsky & Linnakangas 2005, 228 – 229.)

Tuloverotuksessa voidaan kiinteä toimipaikka määritellä toisin kuin esimerkiksi arvonlisäverolaissa. Yritys voidaan arvonlisäverotuksessa katsoa toimivan kiinteästä toimipaikasta ja sovellettavan verosopimuksen mukaan kiinteää toimipaikkaa ei synny. Verosopimuksissa on määritelty miten kiinteän toimipaikan tulo määritellään ja mitkä menot hyväksytään vähennyksiksi. Hyväksytyiksi menoiksi luetaan yleensä kiinteästä toimipaikasta johtuneet menot sekä yrityksen johtamisesta ja yleisestä hallinnosta aiheutuneet menot riippumatta siitä, missä valtiossa ne ovat syntyneet. (Myrsky & Linnakangas 2005, 229 – 230.)

On myös määritelty, ettei verotus saa olla epäedullisempi kiinteää toimipaikkaa kohtaan kuin sijaintivaltiossa oleviin samalla alalla toimivia yrityksiä kohtaan. Ulkomaisen yrityksen kiinteään toimipaikkaan kuuluvaan tuloon sovelletaan Suomen verolainsäädäntöä. Toimipaikasta tulee pitää kirjanpitoa Suomen kirjanpitolain mukaisesti, jonka perusteella verotettava tulo lasketaan EVL: säännösten mukaisesti. Jos erillistä kirjanpitoa ei ole pidetty eikä tuloa voida luotettavasti selvittää, toimitetaan verotus arvioverotuksena. Ulkomaalaisen yrityksen tuloksen verotus vastaa pääpiirteissään suomalaisen osakeyhtiön verotusta. (Myrsky & Linnakangas 2005, 230 – 231.)

Suomesta saatua tuloa on TVL 10 §:n mukaan myös osinko, osuuspääoman korko ja muu niihin rinnastettava tulo joka on saatu suomalaiselta osakeyhtiöltä, osuuskunnalta tai muulta yhteisöltä, sekä osuus suomalaisen yhtiön tulon.

Tuloksi katsotaan myös korkotulo, jos velallinen on Suomessa asuva henkilö tai suomalainen yhtymä, yhteisö, yhteisetuus tai kuolinpesä. Rojalti, lisenssimaksu ja muu niihin rinnastettava hyvitys on myös Suomesta saatua tuloa, jos oikeuden perusteena olevaa omaisuutta tai oikeutta käytetään yritystoiminnassa Suomessa tai hyvityksen korvaamiseen velvollinen on Suomessa asuva henkilö tai suomalainen yhtymä, yhteisö, yhteisetuus tai kuolinpesä. (Myrsky & Linnakangas 2005, 231 – 232.)

Kun verosopimusvaltiosta kotoisin oleva rajoitetusti verovelvollinen saa korkoa, osinkoa tai rojaltia, voidaan näitä tuloja verottaa Suomessa osana kiinteästä toimipaikasta saatuna liiketulona edellyttäen maksamisen perusteena oleva saaminen, osuus, oikeus tai omaisuus liittyy Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan. Kiinteään toimipaikkaan kuuluva korkotulo katsotaan myös veronalaiseksi tuloksi, koska TVL 9.3 §:n mukaan tulot, jotka kuuluvat Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan, ovat veronalaista tuloa. Useiden verosopimusten mukaan voidaan Suomesta saaduista osingoista, koroista ja rojalteista jotka eivät kuulu kiinteään toimipaikkaan periä Suomessa lähdeveroa. Harvemmin kuitenkin maksetaan lähdeveroa koroista, koska yleensä rajoitetusti verovelvollisen Suomesta saama korkotulo on verovapaata silloin, kun se ei kuulu Suomessa olevaan kiinteään toimipaikkaan. Rojalti merkitsee korvausta taiteellisen, kirjallisen tai tieteellisen teoksen tekijänoikeuden, valokuvaan perustuvan oikeuden taikka tavaramerkin, patentin, mallin, piirustuksen, muotin, salaisen kaavan tai valmistustavan käyttämisestä tai käyttöoikeudesta taikka tieteellisiä, kaupallisia, teollisia kokemuksia koskevista tiedoista. (Myrsky & Linnakangas 2005, 232 – 233.)

5 OPAS LIIKETOIMINNAN ALOITTAMISEEN SUOMESSA

5.1 Taustatietoja

Pohjoiskalotin Rajaneuvonnan tutkimuksien ja molempien maiden järjestetyissä yrittäjien yhteisissä tilaisuuksissa on tullut esille, että opas yrittämiseen rajan toiselle puolelle olisi tarpeellinen. Opas voisi palvella uusia yrittäjäksi aikovia ja liiketoimintansa laajentavia yrityksiä. Liikkeellelähdön perustietoja tarvitaan ja tietoa siitä miten sitä yrittämistä harjoitetaan Suomessa.

Rajaneuvonnan koordinaattorilla on ollut tiedossa jo jonkin aikaa oppaan tarpeellisuudesta, mutta resurssia ei ole ollut sen toteuttamiseen. Ottaessani yhteyttä häneen liittyen tulevaan opinnäytetyöhöni, sai hän mahdollisuuden esittää toiveen olisiko oppaan tekeminen minulla mahdollista. Ehdotus kuulosti mielenkiintoiselta ja samalla tulisi itselleni kertausta yrittämiseen liittyvistä asioista.

5.2 Oppaan sisältö

Oppaan sisältöä suunniteltaessa koin tärkeäksi ottaa esille seikat joita kannattaa miettiä yritysmuotoa valittaessa. Suomessa on mahdollista saada suunnitteleluun apua ilmaiseksi yritysneuvojilta, joita löytyy esimerkiksi Uusyrityskeskuksista, ELY- keskuksista ja TE- toimistoista. Liiketoimintasuunnitelmia voi myös tehdä itsenäisesti sähköisesti esimerkiksi osoitteessa oma.yrityssuomi.fi. (Infopankki 2014.)

Yritysmuotojen perusteellinen esittely antaa lukijoille mahdollisuudet valintoihin ja päätöksiin. Tarkoituksena on kuvailla eri yritysmuodot laajasti ja tuoda niiden eroavaisuudet esille. Yrityksen perustamisvaiheessa on eroa riippuen yritysmuodon valinnasta. Yksityinen elinkeinoharjoittaja pääsee kaikkein helpoimmalla; pelkkä perustamisilmoitus riittää rekisteröintivaiheessa. Kaikkien yritysmuotojen perustamisvaiheet käydään oppaassa läpi sekä niihin liittyvät mahdolliset lupahakemukset ja tämän hetkiset rekisteröintimaksut. Perustamisilmoituksen

yhteydessä liitytään yleensä myös samalla kaupparekisteriin ja mahdollisesti muihin tarvittaviin rekistereihin.

Yrittäjän kannattaa huolehtia omasta sosiaaliturvasta heti alkuunsa. Suomessa yrittäjillä on lakisääteinen yrittäjän eläkevakuutus eli YEL- vakuutus, joka pitää ottaa viimeistään puolen vuoden sisällä yrittäjätoiminnan alkamisesta. Yrittäjällä on myös mahdollisuus liittyä työterveyshuoltoon ja ottaa muita vapaaehtoisia yrittäjälle suunnattuja vakuutuksia.

Liiketoimintaansa laajentavalle yritykselle on myös käyty läpi tarvittavat ensitoimet joista lähdetään liikkeelle täällä Suomessa. Ulkomaalainen yritys tarvitsee perustamislomakkeen lisäksi oman kotivaltion viranomaiselta suomalaista kaupparekisteriotetta vastaavan otteen ja liitelomakkeella selvityksen tulevasta toiminnasta. Perustamislomakkeella voi yritys samalla rekisteröidä tarvittaessa ennakkoperintärekisteriin, arvonlisäverovelvollisten rekisteriin ja työnantajarekisteriin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena oli tutkia Suomen ja Ruotsin välistä kaupankäyntiä ja selvittää minkälaisiin ongelmiin yrittäjät törmäävät rajan ylittävässä toiminnassa. Kysymyksinä olivat, että minkälaista kaupankäyntiä Suomen ja Ruotsin välillä tapahtuu ja minkälainen on viime vuosien kehitys ollut. Miten voisimme saada Pohjois-Suomen ja Pohjois-Ruotsin välisen kaupankäynnin nousuun ja mitä tietoa rajan ylittävästä toiminnasta löytyy.

Maillemme on luontaista käydä kauppaa toistemme kanssa johtuen pitkästä historiasta. Valtiollisilla tapaamisilla ja sopimuksilla pyritään alati helpottamaan kaupankäyntiä ja rajan ylittävää toimintaa. Ruotsalaiset kokevat Suomen olevan heille toinen kotimaan markkina-alue ja yhä edelleen useimmat suomalaiset yritykset lähtevät kansainvälistymään Ruotsin kautta. Fuusioita ja erikokoisia yritysostoja tapahtuu vuosittain molemmin puolin ja näillä pyritään mahdollistamaan parempaa kilpailukykyä ja kannattavuutta maailman markkinoilla. Viime vuosina on ollut mm. jäänmurtajatoiminnassa paljon yhteisiä ponnisteluja, koska sen jatkuva katkeamaton toiminta takaa kuljetuksille nopeamman toimituksen mikä parantaa kaikenpuolin kaupankäynnin kannattavuutta.

Tutkimustyöni alkuvaiheessa löysin Pohjoiskalotin Rajaneuvonnan nettisivuston, jossa oli informaatiota sekä suomen- että ruotsinkielellä. Heidän sivustolta löytyy valikot ruotsalaisille yrityksille ja yksityishenkilöille, jotka haluavat tulla Suomen puolelle ja tarvitsevat monipuolista tietoa. Samanlaiset valikot löytyvät vastaavasti suomalaisille yrityksille ja yksityishenkilöille, jotka suunnittelevat toiminnan laajentamista tai muuttoa Ruotsiin. Sivusto teki minuun vaikutuksen ja päätin ottaa yhteyttä Torniojokilaakson koordinaattoriin ja tiedustella hieman lisää. Keskusteltuani hänen kanssaan sain selville, että tietynlainen opas ruotsalaisille Suomeen yrittämään olisi tarpeen ja olisiko minulla mahdollisuus tehdä sellainen opinnäytetyöni ohella. Mielestäni ajatus kuulosti hyvältä ja hankkeen mielestä oli myös hyvä ajatus.

Oppaaseen toivottiin tietoa mistä lähdetään liikkeelle kun tullaan Suomeen ja tietoa yritysmuodoista ja miten rekisteröinti tapahtuu. Tietoa toivottiin myös tullin käytännöistä, verotuksesta ja julkisista hankinnoista. Oppaaseen päätin kertoa yritysmuodoista varsin perusteellisesti ja mitä tekijöitä on syytä huomioida yritysmuotoa valittaessa. Rekisteröinnistä ja sen vaiheista löytyy myös tietoa ja mihin kaikkiin rekistereihin kannattaa samalla ilmoittautua kun rekisteröityy kaupparekisteriin. Yrittäjän sosiaaliturvaan liittyvät pakolliset ja vapaaehtoiset vakuutukset ja työttömyysturva on otettu esille samoin muu sosiaaliturva. Ulkomaiselle yritykselle on myös kerrottu perustamiseen liittyvät asiat ja miten edetään kun tänne Suomeen suunnittelee toimintaa. Opas palvelee henkilöitä ja yrityksiä jotka haluavat saada perustiedot yritystoiminnan aloittamisesta Suomessa ja mitä yritysmuotoja meillä täällä on. Opasta voidaan pitää INFO- pakettina yritystoimintaa Suomeen suunnittelevalle.

Suomen ja Ruotsin välillä ei tullin toiminta näytä niin suurta osaa, kuin esimerkiksi kaupankäynnissä Norjan kanssa. Sen vuoksi jätin sen oppaasta kokonaan pois ja käsittelin sen opinnäytetyössäni rajatoiminnan yhteydessä. On kuitenkin hyvä tietää miten, milloin ja missä tilanteessa on syytä olla yhteydessä tulliin. Opasta tehdessäni huomasin, että verottajan sivuilla mainitaan usein kiinteä toimipaikka ja tulon siihen tulokseen, että yrittäjän on kyllä hyvä tietää mitä tämä kiinteä toimipaikka tarkoittaa ja miten se määritellään. Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus kirja oli hyödyllinen teos tämän asian tutkimiseen. Aihe olikin varsin laaja sekä mielenkiintoinen ja erittäin hyödyllinen ymmärtää, kun suunnittelee yritystoimintaa maan rajojen ulkopuolelle. Tutkittuani mistä tämä kiinteä toimipaikka muodostuu ja mitkä toimet ja sopimukset tähän vaikuttavat, ymmärsin paremmin verottajan käytännöt ja perustelut. Verosopimukset ovat valtioiden välisiä, joten niissä löytyy eroavaisuuksia ja tämä näkyy maiden sisäisessä verotuskäytännössä.

Oppaaseen toivottiin myös tietoa julkisista hankinnoista ja tietoa siitä miten ne käytännössä toimivat Suomen puolella. Julkiset hankinnat tarkoittavat tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankintoja, joita mm. valtion, kuntien ja kuntayhtymien määritellyt hankintayksiköt tekevät oman organisaationsa ulkopuolelta. Selvi-

tettyäni aiheeseen liittyvää materiaalia tulín siihen tulokseen, että asian laajuus ja monimuotoisuus vaatii oman erillisen tutkimustyön. Aihe on sen verran tärkeä ja ajankohtainen rajan ylittävässä toiminnassa molemmin puolin, että toivottavasti joku tarttuu tämän tutkimiseen opinnäytetyönä. Tutkimuksessa voisi ottaa esille sekä Suomen että Ruotsin käytännön toimet julkisissa hankinnoissa, eli miten toisen maan yrittäjä antaa näihin hankintoihin tarjouksia.

Rajan pinnassa tehdyissä tutkimuksissa tuli usein esille se, että tarvetta olisi osaavista henkilöistä, jotka hallitsisivat molempien maiden lainsäädännöt ja rajan välisen byrokratian. Itselläni tuli ensimmäiseksi mieleen, että olisiko mahdollista järjestää kursseja aiheeseen liittyen ja vaikka yhteisvoimin Ruotsin kanssa. Ammattikorkeakouluissa voisi myös olla vapaasti valittavissa kursseissa mahdollisuus perehtyä tarkemmin lainsäädäntöön ja kirjanpitoon mitä tulee huomioida kun yritys toimii molemmissa maissa. Voisiko tämän mahdollistaa myös avoimessa korkeakoulussa, niin tilitoimistojen henkilökunnatkin pian innostuisivat koulutuksiin. Kysyntää ja tarvetta osaavista henkilöistä tosiaan on, joten kurssi- ja koulutusmahdollisuudet olisi hyvä selvittää useamman tahon kautta. Olisiko sellaisella tilitoimistolla kysyntää, joka hallitsisi Suomen ja Ruotsin välisen kaupankäyntiin liittyvät lakisääteiset seikat ja ajankohtaisen kirjanpidon?

Ruotsinkielen osaaminen korostui monessakin tilanteessa ja selvästi hankaloitti kaupankäyntiä jos sitä ei osannut. Olemme kaksikielinen maa ja en voi kun ihmetellä miten ruotsinkielen opetteleminen koulussa on tehty niin ”kummajaiseksi”. Halukkuus oppia toista kotimaan kieltä on laskenut hurjasti viime vuosien aikana ja se näkyy sitten näissä maiden välisissä kanssakäymisissä hankaluu-tena kun ei ymmärretä toisia. Ruotsinkielen asemaa pitäisi ehdottomasti nostaa meillä Suomessa ja antaa nuorten ymmärtää kuinka sen opiskelu oikeasti on tärkeää tulevaisuutta ajatellen. Voisimmeko houkutella nuoria opiskelemaan ruotsinkieltä innokkaammin, jos markkinoisimme heille mahdollisuuksista lähteä Ruotsiin kesätöihin ja harjoitteluihin, jotka vahvistaisivat sitä kieltä enemmän. Olisiko mahdollista että yläasteet tekisivät jo jonkinlaista yhteistyötä naapurimaan koulujen kanssa ja kertoisivat mahdollisuuksista heidän alueellaan ja

miksei vaikka vaihto-oppilas toimintaakin. Tapoja ja toimintoja varmasti löytyy, kunhan niitä oikeasti lähdetään toteuttamaan ja pidetään tärkeänä.

Opinnäytetyössäni esille otetut asiat Ruotsin ja Suomen välisestä yhteistyöstä ja kaupankäynnistä antoivat kuvan pitkästä ja vahvasta suhteesta, joka jatkuu ja on edelleen olemassa. Viime vuosien globaali taloustilanne on vaikuttanut myös heikentävästi maittemme keskinäiseen kaupankäyntiin. Suomen kaupankäynti Ruotsin kanssa jäi vuonna 2012 alijäämäiseksi pitkän ylijäämäkauden jälkeen ja alijäämä on lisääntynyt vuosi vuodelta tähän päivään asti. Ruotsin vienti on hyvin vahvasti riippuvainen Euroopan tilanteesta, kun taas Suomen vientiin vaikuttaa tosi paljon Venäjän tilanne. Suomen vienti on kärsinyt huomattavasti enemmän Venäjän tilanteen vuoksi ja ehkä meidänkin on syytä pyrkiä vahvistamaan siteitä Norjaan, joka on Ruotsin suurin vientimaa. Norjassa on kysyntää eri alojen erikoisosaamisesta ja sitähan meillä on Suomessa, kunhan saamme väylän sinne auki.

Pohjoismaat ovat yhteisvoimin lähteneet etsimään keinoja millä saadaan helpotusta yhteisille työmarkkinoille ja maiden välisiin kaupankäynteihin. Pohjoismaiden neuvoston perustaman rajaesteneuvoston tavoitteena on ratkaista viidestä kymmeneen rajaestettä vuodessa. Ongelmana tässä on se, että niitä rajaesteitä tulee helposti lisää silloin kun luodaan uusia lakeja tai muutetaan vanhoja. Lakia säätelevien viranomaisten olisi hyvä tehdä yhteistyötä niiltä osin kun uudet lait koskevat rajan yli tapahtuvaa toimintaa. Pohjoismaiden yhteisesti rahoittama Pohjoiskalotin Rajaneuvonta on tarpeeseen perustettu taho tavoittamaan alueellisia rajaesteitä ja tiedottamaan niistä eteenpäin.

Opinnäytetyössäni sain itselleni paljon uutta tietoa ja ymmärrystä yrityksen kansainvälisestä verotuksesta. Mielenkiintoista oli myös tutkia Suomen ja Ruotsin välistä kaupankäyntiä ja mistä tämä tietynlainen tiivis kumppanuus on saanut alkuunsa. Rajaneuvonnan olemasta olosta en aikaisemmin tiennyt ja oli hienoa huomata kuinka paljon oikeasti tehdään töitä sen eteen, että voisimme liikkua rajan yli helpommin vaikka työn perässä. Rajaesteongelmien laajuus oli uusi asia ja hieman yllätti kuinka hankalia ne voivat olla niin yksityisille henkilöille

kuin yrityksille. Opinnäytetyöni alkuvaiheessa en tiennyt oikein mihin tarttua kiinni, kun tuli ehdotus tehdä opas yrittämiseen, mutta jokseenkin koen näin loppuvaiheessa, että ehkä saatoin onnistuakin kokoamaan tärkeimmät asiat yhteen kokonaisuuteen. Oppaan ajattelin ensin tehdä ruotsinkielellä, mutta tulimme ohjaajani kanssa siihen tulokseen, että tehdään koko työ suomenkielellä ja oppaan voi sitten tarvittaessa kääntää omana työnä. Mielestäni työni oli erittäin haastava, mutta loppujen lopuksi antoisa ja opettava.

LÄHTEET

- Ekonomifakta 2015. Sveriges handelspartner - varuexport. Viitattu 17.3.2015
<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Ekonomi/Utrikeshandel/Sveriges-handelspartners/>.
- Elinkeinoelämän keskusliitto 2014. Ulkomaisten sijoitusten tilastot: Eniten Suomeen sijoittaa Ruotsi. Viitattu 2.5.2015
<http://ek.fi/ajankohtaista/uutiset/2014/11/24/ulkomaisten-sijoitusten-tilastot-eniten-suomeen-sijoittaa-ruotsi/>.
- From Borders To Shared Space (BOSS) 2014a. Alueet ja toimeenpiteet. Viitattu 8.4.2015
<http://borderspace.fi/alueet-ja-toimenpiteet/>.
- From Borders To Shared Space (BOSS) 2014b. Hyötyä ja lisäarvoa raja-alueille. Viitattu 8.4.2015
<http://borderspace.fi/>.
- Infopankki 2014. Yrityksen perustaminen. Viitattu 29.5.2015
<http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/tyo-ja-yrittajyyys/yrityksen-perustaminen>.
- Isacsson, A., Juslin, J., Karlqvist, M., Rainio, O. & Vainio, V. 2014. Tulevaisuuden työ ja oppiminen, korkeakoulujen, rajayhteistyön ja työelämän yhteistointa – ”From Borders to Shared Space”. Viitattu 8.4.2015
<http://uasjournal.fi/index.php/uasj/article/view/1625/1549>.
- Kangasniemi, J. 2015. Ulkomaankauppa. Viitattu 13.4.2015
<http://ek.fi/mita-teemme/talous/perustietoja-suomen-taloudesta/ulkomaankauppa/>.
- Kankaanranta, M. 2013. Avaimia yhteiseen elinkeinoelämään. Viitattu 3.5.2015
<http://www.pohjolansanomat.fi/Kolumnit/1194843231601/artikkeli/avaimia+yhteiseen+elinkeinoelamaan.html>.
- Kankaanranta, M & Koivupalo, P. 2014. Elinkeinoelämän Rajaesteet Pohjoiskalotilla. Viitattu 7.4.2015
http://www.rajanuovonta.net/images/MK_PK_yhteenveto2014.pdf.
- Kauppalehti 2015. Musti ja Mirri teki jättikaupat Ruotsissa. Viitattu 2.5.2015
<http://www.kauppalehti.fi/uutiset/musti-ja-mirri-teki-jattikaupat-ruotsissa/8MgSbm8g>.
- Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2005. Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. Helsinki: Talentum.
- Norden 2013a. Pohjoismaiden pääministerien julkilausuma rajaesteiden ehkäisemisestä Pohjoismaiden välillä. Viitattu 3.5.2015

<http://www.norden.org/fi/ajankohtaista/uutiset/pohjoismaiden-paeaeministerien-julkilausuma-rajasteiden-ehkaeisemisesta-pohjoismaiden-vaelilla>

Norden 2013b. Rajaestetyö uudistuu. Viitattu 3.5.2015

<http://www.norden.org/fi/ajankohtaista/uutiset/rajasteetyoe-uudistuu>.

Nurmos, K. & Pernda, I. 2013. AVAIMIA rajan ylittävään toimintaan 2013. Viitattu 2.5.2013

<http://www.yrittajat.fi/File/8f2e496e-75a1-4396-8ad8-84c9d02f92d2/Avaimia%202013.pdf>.

Pelttari-Heikka, S. 2014. Rajaesteitä putsataan pois. Viitattu 3.5.2015

http://www.rajaneuvonta.net/images/Posari20141129_Kari_K.pdf.

Pirnes, H. & Kukkola, E. 2002. Kansainvälisen liiketoiminnan käsikirja. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Pohjoiskalotin Rajaneuvonta 2013a. Pohjoiskalotin rajaneuvonta. Viitattu 2.5.2015

<http://www.rajaneuvonta.net/fi/pohjoiskalotin-rajaneuvonta>.

Pohjoiskalotin Rajaneuvonta 2013b. Pohjoiskalotin Rajaneuvonta esitteli ”Rajaesteitä fyysiseltä rajalta” pääministeri Jyrki Kataiselle. Viitattu 3.5.2015

<http://www.rajaneuvonta.net/fi/ajankohtaista/398-pohjoiskalotin-rajaneuvonta-esitteli-rajasteita-fyysiselta-rajalta-paaministeri-jyrki-kataiselle>.

Pohjola-Norden 2012. Rajaesteet esillä eduskunnan täysistunnossa. Viitattu 3.5.2015

http://www.pohjola-norden.fi/fi/ajankohtaista/pohjoismaisia_uutisia/utinen/?id=14&selArticle=274

Provincia Bothniensis 2014. Tilastotietoja. Viitattu 2.5.2015

<http://www.bothnianbusiness.fi/torniohaparanda/tilastotietoja/>.

Rikama, S. 2010. Miten Suomi selviää? Viitattu 13.4.2015

http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-09-07_003.html?s=0.

Sisuradio 2012. Björling ja Stubb vierailulla HaaparantaTorniossa. Viitattu 3.5.2015

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=185&artikel=5038403>.

Suomen suurlähetystö, Tukholma 2009a. Merkkivuosi 1809. Viitattu 8.4.2015

<http://www.finland.se/public/default.aspx?nodeid=41386&contentlan=1&culture=fi-FI>.

Suomen suurlähetystö, Tukholma 2009b. Merkkivuosi 1809 avattiin Ruotsin valtiopäivillä. Viitattu 8.4.2015

<http://www.finland.se/public/default.aspx?contentid=154122>.

Suomen suurlähetystö, Tukholma 2009c. Suomen ja Ruotsin hallitukset historiallisessa yhteiskokouksessa Hämeenlinnassa 14.5.2009. Viitattu 8.4.2015
<http://www.finland.se/Public/default.aspx?contentid=164354&nodeid=36124&culture=fi-FI>.

Suomen suurlähetystö, Tukholma 2013. Kahdenväliset suhteet. Viitattu 22.4.2015
<http://www.finland.se/public/default.aspx?nodeid=41776&contentlan=1&culture=fi-FI>.

Tulli 2010. EORI. Viitattu 18.3.2015
http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/EORI/index.jsp.

Tulli 2011. EU-jäsenyys ja Suomen kauppavaihdon rakenne. Viitattu 22.4.2015
http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/maat/ristikkaiskauppa13/liitteet/2013_M13.pdf.

Tullihallitus 2011a. Suomen ja Ruotsin välinen kauppa. Viitattu 17.3.2015
http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/maat/ruotsi1/liitteet/2011_M09.pdf.

Tullihallitus 2011b. Ulkomaankauppa 2010 Taskutilasto. Viitattu 12.4.2015
http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/ulkomaankauppatilastot/tiedotukset/vanhat_tiedotukset/tasku2010.pdf.

Tulli 2013. Rekisteröity luottoasiakas. Viitattu 18.3.2015
http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/tuonti/rekisteroity_luottoasiakas/index.jsp.

Tulli 2014a. Korjaus vuoden 2010 ulkomaankauppatilastoihin. Viitattu 13.4.2015
http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/ulkomaankauppatilastot/tiedotukset/vanhat_tiedotukset/revisiotiedote30122011.jsp.

Tulli 2014b. Miten annan tulli-ilmoituksen? Viitattu 18.3.2015
http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/tuonti/tulli_ilmoitus/index.jsp.

Tulli 2014c. Mitä on tuonti? Viitattu 18.3.2015
<http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/tuonti/index.jsp>.

Tulli 2014d. Suomen ja Ruotsin välinen kauppa. Viitattu 17.3.2015
http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/maat/ruotsi14/liitteet/2014_M15.pdf.

Tulli 2015a. Asiakkaana tullissa. Viitattu 18.3.2015
http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/asiakkaana_tullissa/index.jsp.

Tulli 2015b. Kuvioita Suomen ulkomaankaupasta 2014. Viitattu 7.4.2015

http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/tiedotteet/yhteenveto27022015/liitteet/Kuviot_2014FI.pdf.

Tulli 2015c. Mitä on vienti? Viitattu 18.3.2015
<http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/vienti/index.jsp>.

Tulli 2015d. Viennin rekisteröity asiakas. Viitattu 18.3.2015
http://www.tulli.fi/fi/yrityksille/vienti/viennin_rekisteroity_asiakas/index.jsp.

Tulli 2015a. Vuosijulkaisu (yksityiskohtaiset tiedot) viennin volyymi kasvoi 2,3 prosenttia vuonna 2014. Viitattu 7.4.2015
<http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/ulkomaankauppatilastot/katsaukset/tiedotteet/yhteenveto27022015/liitteet/TullitiedottaaFI.pdf>.

Ulkoasiainministeriö 2013. Ruotsi. Viitattu 19.3.2015
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=17245&culture=fi-FI&contentlan=1>.

Ulkoasiainministeriö 2015. Kahdenväliset suhteet. Viitattu 19.3.2015
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=18017&contentlan=1&culture=fi-FI>.

Utrikesdepartementet 2009a. Kalendarium. Viitattu 17.3.2015 Utrikesdepartementet. 2009. Märkesåret 1809. Viitattu 17.3.2015
<http://www.government.se/sb/d/9399/a/86162>.

Utrikesdepartementet 2009b. Märkesåret 1809. Viitattu 17.3.2015
<http://www.government.se/sb/d/9399/a/86162>.

Vero 2014a. Kiinteä toimipaikka tuloverotuksessa. Viitattu 27.3.2015
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Ulkomainen_yritys_Suomessa/Kiintea_toimipaikka_tuloverotuksessa%2810674%29.

Vero 2014b. Yritystoiminnan aloittaminen Suomessa- ulkomainen yritys. Viitattu 27.3.2015.
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Avoin_yhtio_ja_kommandiittiyhtio/Perustaminen/Yritystoiminnan_aloittaminen_Suomessa__u%2810670%29.

Vero 2015. Ulkomaisen yrityksen lähdeverokorttihakemus. Viitattu 27.3.2015.
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaiden_lomakkeet/Ulkomaisen_yrityksen_lahdeverokorttihake%2810951%29.

Yle 2011. TS: Suomen kauppatase jää alijäämäiseksi. Viitattu 13.4.2015
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/12/ts_suomen_kauppatase_jaa_alijaamaisiksi_3104929.html.

Yle 2013. Haaparanta valitsi Barents Centerin. Viitattu 3.5.2015
http://yle.fi/uutiset/haaparanta_valitsi_barents_centerin/6533483.

Yle 2014a. Ensimmäinen lapionpisto Barents Center tontilla torstaina. Viitattu 3.5.2015
http://yle.fi/uutiset/ensimmainen_lapionpisto_barents_center_tontilla_torstaina/7683131.

Yle 2014b. Länsirajan Barents Centerin avajaiset syyskuussa 2016. Viitattu 3.5.2015
http://yle.fi/uutiset/lansirajan_barents_centerin_avajaiset_syyskuussa_2016/7401412.

Yle 2015. Suomen talous ei kääntynyt vielääkään nousuun. Viitattu 13.4.2015
http://yle.fi/uutiset/suomen_talous_ei_kaantynyt_vielakaan_nousuun/7838649.

Youtube 2012. Pohjoiskalotin rajaneuvonta. Viitattu 3.5.2015
<https://www.youtube.com/watch?v=EUpPh9KzHMg>.

LIITTEET

Liite 1(25)

Liiketoiminnan aloittaminen Suomessa, Opas

LIIKETOIMINNAN ALOITTAMINEN SUOMESSA
OPAS

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
2	LIIKETOIMINNAN ALOITTAMINEN SUOMESSA	4
2.1	Suomeen yrittäjäksi	4
2.2	Yritysmuodon valinta.....	5
2.3	Yritysmuodot.....	7
2.3.1	Yksityinen elinkeinonharjoittaja (Tmi, Toiminimi, yksityisliike)	7
2.3.2	Avoin yhtiö.....	8
2.3.3	Kommandiittiyhtiö	9
2.3.4	Osakeyhtiö	10
2.3.5	Osuuskunta	12
2.4	Yrittäjän sosiaaliturva.....	14
2.4.1	Yrittäjäeläkevakuutus (YEL)	14
2.4.2	Yrittäjän työttömyysturva	15
2.4.3	Yrittäjän työterveyshuolto	16
2.4.4	Muu sosiaaliturva	16
3	ULKOMAINEN YRITYS ALOITTAÄ LIIKETOIMINNAN SUOMESSA.....	18
3.1	Perustamisilmoitus.....	18
3.2	Ennakkoperintärekisteri	19
3.3	Lähdeverokortti	20
3.4	Arvonlisäverovelvollisten rekisteri	21
3.5	Työnantajarekisteri	23
3.6	Työntekijöiden sosiaaliturva.....	23
	LÄHTEET.....	25

1 JOHDANTO

Tämä opas on tehty helpottamaan henkilöitä ja yrityksiä, jotka suunnittelevat yritystoimintaa Suomeen. Oppaassa on kerrottu mistä lähdetään liikkeelle kun saavutaan Suomeen ja mitä pitää ottaa huomioon yritystä perustaessa.

Yritystoiminnot ovat hyvin edustettuna ja rekisteröintiin liittyvät tiedot ja hinnat. Suomessa on yrittäjillä ja yrityksillä monenlaisia ilmoittamis- ja kirjanpito velvoituksia. Yrittäjällä on myös sosiaaliturvaan liittyviä velvoitteita koskien itseään ja mahdollisia työntekijöitä.

2 LIKETOIMINNAN ALOITTAMINEN SUOMESSA

2.1 Suomeen yrittäjäksi

Suomeen saa kuka tahansa henkilö aloittaa yritystoiminnan, mikäli hänellä on vakinainen asuinpaikka jossakin Euroopan talousalueen (ETA) maassa. Pohjoismaan kansalainen voi toteuttaa vapaasti elinkeinotoimintaa tai ammattia Suomessa. Elinkeinotoiminnan rekisteröinnin voi hoitaa kotikunnan maistraatissa. EU-maan, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalainen on rekisteröidyttävä poliisilaitoksella ja annettava luotettava selvitys siitä, että toimii yrittäjänä. Tämä on tehtävä viimeistään kolmen kuukauden aikana muutosta. Poliisi antaa EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintitodistuksen ja rekisteröi oleskeluoikeuden ulkomaalaisrekisteriin. Muualta kotoisin olevat tarvitsevat elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan ja tämä lupa täytyy hakea ennen kun tulee Suomeen ja sen maan Suomen edustustosta, jossa asuu tai oleskelee laillisesti.

Yrittäjyyttä voidaan harjoittaa monin erin tavoin. Voidaan perustaa uusi yritys täysin uudella liikeidealla tai olemassa olevalla liikeidealla. Täysin uuden liikeidean, palvelun, tuotteen tai keksinnön tuominen markkinoille on haasteellisin ja riskialttiin tapa aloittaa yritystoiminta. Olemassa oleva liikeidea toteutetaan yleensä uudella markkina-alueella tai tuodaan esille kilpailukykyisemmällä tavalla. Toimivan yrityksen ostaminen on myös yksi vaihtoehto. Voidaan ostaa koko yritys tai pelkkä liiketoiminta ja molemmissa vaihtoehdoissa on myös mahdollisuus ostaa osan siitä. Sivutoiminen yrittäjyys kannattaa silloin kun haluaa ensin kokeilla riittävätkö asiakkaat ja arvioida onko päätoimiselle yrittäjyydelle mahdollisuuksia. Yksi negatiivinen puoli tässä on, ettei TE- toimisto myönnä sivutoimiselle yrittäjälle starttirahaa.

Liikeidean puuttuessa on franchising-yrittäjyys yksi mahdollisuus yritystoiminnan aloittamiseen. Siinä kaksi itsenäistä yrittäjää tekevät pitkäaikaisen yhteistyösopimuksen. Franchising-ottaja maksaa oikeudesta käyttää toimintaohjeiden mukaisesti franchising-antajan kehittämää liikeideaa jota hän myös valvoo. Osakkuus voi olla myös yrittäjämäistä toimintaa riippuen miten toimivalta ja vas-

tuu on jaettu osakkaiden kesken. Perheyriyksissä on hyvin tavallista, että puoliso ja lapset osallistuvat yrityksen toimintaan osakkaina. Tiimiyrittäjyydessä useampi yrittäjäksi aikova perustavat yrityksen yhdessä ja ovat myös tasapuolisesti vastuussa yrityksen menestymisestä. Sosiaalinen yritys tarjoaa mahdollisuuksia työn tekemiseen vammaisille, vajaakuntoisille ja pitkäaikaistyöttömille henkilöille. Sosiaalinen yritys voi hakea julkista tukea palkkakustannuksiin työntekijöiden alentuneesta työkyvystä ja tuottavuusvajeesta.

Liikkeelle kannattaa lähteä tekemällä liiketoimintasuunnitelma jota tarvitaan mm. yritysneuvojalle, pankille, Finnveralle ja ELY-keskukseen. Suunnitelma voi koostua esimerkiksi seuraavista kokonaisuuksista: perustiedot yritystoiminnasta, kuvaus yrityshankkeesta, talouden suunnittelu, laskelmat, SWOT-analyysi ja lopuksi tiivistelmä faktoista miksi yritys olisi potentiaalinen. Liiketoimintasuunnitelmia ja laskelmia voi tehdä sähköisesti osoitteessa oma.yrityssuomi.fi tai osoitteessa www.liiketoimintasuunnitelma.com.

2.2 Yritysmuodon valinta

Yritysmuodon valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa päätöksentekoon, vastuuseen ja verotukseen liittyvät kysymykset. Yrityksen perustajan on ehkä syytä selvittää valintaan liittyviä seikkoja alan asiantuntijoiden kanssa ennen yritysmuodon päättämistä. Valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat mm. perustajien lukumäärä, pääoman tarve, vastuu, toiminnan joustavuus, yrityksen jatkuvuus ja laajenemismahdollisuudet, voitonjako ja tappion kattaminen.

Perustajien lukumäärä on yksi ratkaisevista tekijöistä yritystä perustaessa. Kun perustajia on vain yksi, on helpointa toimia yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Henkilöyhtiöön, avoimeen yhtiöön ja kommandiittiyhtiöön vaaditaan vähintään kaksi yhtiömiestä. Suuremmalle perustajajoukolle ovat vaihtoehtona osakeyhtiö ja osuuskunta. Mahdollista on myös perustaa yhden miehen osakeyhtiö ja vuoden 2014 alusta on ollut mahdollista perustaa yhden miehen osuuskunta. Näiden molempien hallituksessa on oltava osakkaan lisäksi yksi varajäsen.

Yksityisenä elinkeinonharjoittajana on yrittäjällä päätösvalta itsellään, jolloin päätöksien teko on mutkattomampaa kuin esimerkiksi osakeyhtiöissä ja osuuskunnissa, joissa pakollinen byrokratia vie oman aikansa. Osakeyhtiöissä on ylin päätösvalta yhtiökokouksella ja osuuskunnassa osuuskunnan kokouksella. Näissä yhtiöissä ja henkilöyhtiöissä voidaan valita toimitusjohtaja hoitamaan päivittäisiä juoksevia asioita.

Pääoman tarve määräytyy yrityksen toiminnan laadusta ja laajuudesta. Yksityisen elinkeinonharjoittajan pääomatarve on yleensä suhteellisen vähäinen, mutta hän myös vastaa itse koko omaisuudellaan yritystoiminnassa syntyneistä velvoitteista. Vastaavanlainen vastuu on myös avoimen yhtiön yhtiömiehillä ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisilla yhtiömiehillä. Suuria pääomia tarvitsevat valitsevat yleensä yritysmuodoksi osakeyhtiön. Osakeyhtiön ja osuuskunnan osakkaat ja jäsenet vastaavat sijoitetusta pääomapanoksesta, mutta käytännössä se ei rajoitu pelkästään siihen, koska toiminnan alkuvaiheessa vaaditaan yleensä yrityksen luottojen vakuudeksi osakkaiden tai jäsenten omaisuutta tai takauksia.

Itsenäinen yrittäjä saa nostaa yrityksen tuottaman voiton itselleen ja perheelleen ja vastaa myös mahdollisesta tappiosta yksin. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön yhtiömiehet päättävät voiton ja tappion perusteista. Kommandiittiyhtiössä suoritetaan, ellei muuta sovita, ensin äänettömille yhtiömiehille korko tilikauden alkaessa maksettuna olleelle panokselle ja tämän jälkeen jaetaan loppuosa vastuunalaisille yhtiömiehille. Heidän kesken jaetaan myös tappio. Osakeyhtiössä jaetaan voitonjako maksamalla osakkaiden osakkeille osinkoa ja osuuskunnan toiminnassa kuuluvat nettovarallisuus ja ylijäämä osuuskunnalle.

Osuuskunnan tarkoituksena on harjoittaa taloudellista toimintaa jäsenten taloudenpidon ja elinkeinon tukemiseksi eikä tavoitella voittoa. Osuuskunnassa on rahastointipakko; osa ylijäämästä on, jos sitä jää edellisten tilikausien vähennettyjen tappioiden jälkeen, siirrettävä vararahastoon. Vararahastoa kerätään vähintään 2 500 euroon saakka. Ylijäämää jaetaan vain jos säännöissä niin määrätään ja jos jakoon noudatettavasta perusteesta ei säännöissä määrätä, toimi-

tetaan jako sen mukaan miten jäsenet ovat käyttäneet hyväkseen osuuskunnan palveluita.

Yrityksen jatkuvuuden osalta voidaan yksityistä toiminimeä pitää eniten haavoittuvimpana. Jos sukupolvenvaihdosta ei ole valmisteltu ja yrittäjäomistaja ehtii kuolla, on hankala tilanne edessä. Henkilöyhtiöissä yhtiömiesten osuuksien luovuttaminen edellyttää lupaa yhtiösopimuksessa tai muiden yhtiömiesten suostumusta. Osakkeiden vaihtuminen osakeyhtiössä ei vaikuta yrityksen olemassaoloon ja osuuskunnassa ovat jäsenmäärät, osuuksien lukumäärät ja osuus pääomat vaihtuvia.

2.3 Yritysmuodot

2.3.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja (Tmi, Toiminimi, yksityisliike)

Luonnollinen henkilö, jolla on pysyvä asuinpaikka Euroopan talousalueella (ETA-alue), voi työskennellä yksityisenä elinkeinonharjoittajana Suomessa. ETA-alueen ulkopuolella asuvat tarvitsevat Patentti- ja rekisterihallituksen luvan. Henkilön kansalaisuus ei vaikuta siihen tarvitseeko hän luvan vaan pysyvä asuinpaikka. Perustamiseen tarvittavalle pääomalle ei ole määrätty minimimäärää. Yrittäjä on ainoa toimielin yrityksessä ja toimii itse edustajana.

Elinkeinonharjoittajat jaetaan ammatinharjoittajiin ja liikkeenharjoittajiin ja molemmat työskentelevät itsenäisesti ja omaan lukuunsa. Liikkeenharjoittajalla on yleensä palkattuna enemmän vierasta työvoimaa kuin ammatinharjoittajalla. Elinkeinonharjoittaja katsotaan myös liikkeenharjoittajaksi jos hänellä on kiinteä osto- tai myyntipaikkaa tai muu vastaava toimipaikka ilman vierasta työvoimaa.

Yrityksen perustamiseen ei tarvita mitään juridisia sopimusmuodollisuuksia vaan perustamisilmoitus Y-lomakkeella riittää. Ennen perustamisilmoituksen jättämistä on syytä miettiä valmiiksi yrityksen toiminimi. Apu- ja rinnakkaistoiminimet voidaan ilmoittaa samassa yhteydessä, tai myöhemmin muutosilmoituksel-

la Yksityisen elinkeinonharjoittajan perustamismaksu on tällä hetkellä 105 euroa ja jokaisesta aputoiminimestä maksetaan käsittelymaksua 95 euroa.

2.3.2 Avoin yhtiö

Avoimen yhtiön voi perustaa luonnolliset henkilöt tai yhteisöt kuten muita yhtiöitä. Perustajia (yhtiömiehiä) tulee olla vähintään kaksi. Vähintään yhdellä yhtiömiehellä täytyy olla asuinpaikka/kotipaikka ETA-alueella, jos ei ole, niin tarvitaan PRH:n lupa kaikille yhtiömiehille, jotka eivät ole ETA-alueella. Avoin yhtiö syntyy yhtiömiesten suullisella tai kirjallisella sopimuksella.

Avoimeen yhtiöön voidaan, jos niin sovitaan, valita toimitusjohtaja, hallitus ja yhtiömiehen kokous. Mikäli näin tehdään, on toimitusjohtaja ilmoitettava kaupparekisteriin. Avoimen yhtiön perustamiseen ei tarvita rahapanosta, työpanos riittää. Jokainen yhtiömies on oikeutettu edustamaan yhtiötä ja kirjoittamaan toiminimen yhtiön toimialaan kuuluvissa asioissa, ellei toisin ole sovittu.

Avoimeen yhtiöön ei tarvitse valita tilintarkastajaa, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täytynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma on enemmän kuin 100 000 euroa;
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enemmän kuin 200 000 euroa; tai
3. palveluksessa on keskimääräisesti yli kolme henkilöä.

Jos avoimella yhtiöllä on jo sitä perustettaessa liiketoiminta, joka täyttää edellä olevat tilintarkastusvelvollisuuden määrittävät raja-arvot, koskee tilintarkastajan valitsemisvelvollisuus myös silloin. Jos tilintarkastaja valitaan, on tilintarkastajan oltava KHT- tai HTM- tilintarkastaja tai KHT- tai HTM- yhteisö. Jos varsinaiseksi tilintarkastajaksi valitaan KHT- tai HTM- tilintarkastusyhteisö, ei varatilintarkastajaa tarvitse lain mukaan olla. Kaupparekisteriin annettavan perustamisilmoituksen yhteyteen on aina liitettävä kirjallinen yhtiösopimus. Yhtiösopimuksen sisältöä ei ole laissa määrätty. Yhtiösopimuksen sisältö tulee laatia tapauskohtaisesti yhtiön toimialan ja toiminnan laajuuden perusteella. Avoimen yhtiön pe-

rustamismaksu on tällä hetkellä 225 euroa ja jokaisesta aputoiminimestä maksetaan käsittelymaksua 95 euroa.

2.3.3 Kommandiittiyhtiö

Kommandiittiyhtiön yhtiömiehet voivat olla joko luonnollisia henkilöitä tai yhteisöjä kuten muita yhtiöitä. Perustajia on oltava kaksi tai useampia, joista vähintään yhden on oltava vastuunalainen yhtiömies ja vähintään yhden äänetön yhtiömies. Vähintään yhdellä vastuunalaisella yhtiömiehellä täytyy olla asuinpaikka/kotipaikka ETA-alueella, jos ei ole, niin tarvitaan PRH:n lupa kaikille vastuunalaisille yhtiömiehille, jotka eivät ole ETA-alueella.

Kommandiittiyhtiö syntyy yhtiömiesten suullisella tai kirjallisella sopimuksella. Kommandiittiyhtiössä voidaan valita toimitusjohtaja, hallitus ja yhtiömiesten kokous jos niin halutaan, mutta pakollista se ei ole. Äänetön yhtiömies suorittaa yhtiölle omaisuuspanoksen, vastuunalaiselta yhtiömieheltä riittää työpanos. Jokainen vastuunalainen yhtiömies on oikeutettu edustamaan yhtiötä ja kirjoittamaan toiminimen yhtiön toimialaan kuuluvissa asioissa. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta edustaa yhtiötä eikä hänellä ole kelpoisuutta ottaa vastaan yhtiölle osoitettua haastetta tai muuta tiedoksiantoa. Hänelle voidaan erikseen valtuuttaa nämä oikeudet.

Kommandiittiyhtiön ei tarvitse valita tilintarkastajaa, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma on enemmän kuin 100 000 euroa;
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enemmän kuin 200 000 euroa; tai
3. palveluksessa on keskimääräisesti yli kolme henkilöä.

Jos kommandiittiyhtiöllä on jo sitä perustettaessa liiketoiminta, joka täyttää edellä olevat tilintarkastusvelvollisuuden määrittävät raja-arvot, koskee tilintarkastajan valitsemisvelvollisuus myös silloin. Jos tilintarkastaja valitaan, on tilintarkastajan oltava KHT- tai HTM- tilintarkastaja tai KHT- tai HTM- yhteisö. Jos varsi-

naiseksi tilintarkastajaksi valitaan KHT- tai HTM- tilintarkastusyhteisö, ei varatilintarkastajaa tarvitse lain mukaan olla. Kaupparekisteriin annettavan perustamisilmoituksen yhteyteen on aina liitettävä kirjallinen yhtiösopimus. Yhtiösopimuksen sisältöä ei ole laissa määrätty. Yhtiösopimuksen sisältö tulee laatia tapauskohtaisesti yhtiön toimialan ja toiminnan laajuuden perusteella. Kommandiittiyhtiön perustamismaksu on tällä hetkellä 225 euroa ja jokaisesta aputoiminimestä maksetaan käsittelymaksua 95 euroa.

2.3.4 Osakeyhtiö

Osakeyhtiön perustamiseen tarvitaan yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Osakeyhtiölaki ei aseta asuinpaikka- tai kotipaikkavaatimuksia, joten osakeyhtiön ainoana perustajaosakkaana voi olla myös ETA-alueen ulkopuolelta oleva. Hallitus on osakeyhtiön ainoa pakollinen toimielin ja hallituksessa tulee olla yhdestä viiteen varsinaista jäsentä, ellei yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty.

Hallitukseen ei voi kuulua oikeushenkilö, alaikäinen eikä henkilö jolle on määrätty edunvalvoja, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai joka on konkurssissa tai liiketoimintakiellossa. Alle kolmen jäsenen hallituksessa on hallituksessa oltava ainakin yksi varajäsen. Useamman jäsenen hallitukselle valitaan puheenjohtaja ja useimmiten sen valitsee itse hallitus. Hallituksen jäsenet valitaan yhtiökokouksessa ja hallituksen jäsenistä on vähintään yhdellä oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella ja tämä koskee myös vähintään yhtä varajäsentä. Patentti- ja rekisterihallitus voi myöntää yhtiölle lupaa poiketa tästä.

Osakkeenomistajat käyttävät päätösvaltaansa yhtiökokouksessa ja päätökset tehdään annettujen äänten enemmistöllä, jollei osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksessä ole toisin määrätty. Yhtiökokouksissa päätetään sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista asioista ja varsinainen yhtiökokous on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Osakeyhtiö ei tarvitse valita tilintarkastajaa, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täytynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma on enemmän kuin 100 000 euroa;
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enemmän kuin 200 000 euroa; tai
3. palveluksessa on keskimääräisesti yli kolme henkilöä.

Jos osakeyhtiöllä on jo sitä perustettaessa liiketoiminta, joka täyttää edellä olevat tilintarkastusvelvollisuuden määrittävät raja-arvot, koskee tilintarkastajan valitsemisvelvollisuus myös silloin. Jos tilintarkastaja valitaan, on tilintarkastajan oltava KHT- tai HTM- tilintarkastaja tai KHT- tai HTM- yhteisö. Jos varsinaiseksi tilintarkastajaksi valitaan KHT- tai HTM- tilintarkastusyhteisö, ei varatilintarkastajaa tarvitse lain mukaan olla.

Hallitus edustaa osakeyhtiötä ja huolehtii yhtiön hallinnosta ja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti hoidettu. Hallitus voi myös valita toimitusjohtajan edustamaan ja hoitamaan yhtiön juoksevia asioita hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti yleistoimivaltansa puitteissa. Toimitusjohtajan asuinpaikka täytyy olla ETA-alueella, muutoin tarvitaan PRH:n lupa. Hallituksen jäsenet, varajäsenet ja mahdollinen toimitusjohtaja on ilmoitettava kaupparekisteriin.

Osakeyhtiön perustamisessa on useampia vaiheita. Ensin laaditaan perustamissopimus, johon jokainen osakkeenomistaja merkitsee allekirjoituksellaan ilmenevän määrän osakkeita. Perustamissopimuksessa on mainittava sopimuksen päivämäärä, osakkeenomistajat ja kunkin merkitsemät osakkeet, merkintähinta, osakkeen maksuaika ja yhtiön hallituksen jäsenet. Perustamissopimuksessa mainitaan myös tarvittaessa toimitusjohtaja, hallintoneuvoston jäsenet, tilintarkastajat, hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtaja. Perustamissopimukseen sisällytetään yhtiöjärjestys tai laitetaan liitteeksi ja tilikausi on määrättävä joko perustamissopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä.

Minimiosakepääoma on yksityiselle osakeyhtiölle 2 500 euroa ja julkiselle osakeyhtiölle 80 000 euroa. Osakkeet voidaan merkitä myös muuta omaisuutta kuin rahaa vastaan (apporttiomaisuus). Apporttiomaisuudella täytyy luovutus-
hetkellä olla ainakin maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. Apporttiomai-

suus voi olla esimerkiksi koneet ja laitteet, liiketoiminnan käyttöön tuleva auto, kiinteistö tai liiketoiminnassa tarvittavat osakkeet. Sitoumus työsuoritukseen ei voi olla apporttiomaisuutta. Osakeyhtiön osakepääoman on oltava kokonaan maksettu ennen kuin osakeyhtiö ilmoitetaan rekisteröitäväksi. Osakepääoma on maksettava yhtiön Suomessa olevalle talletuspankin tilille tai talletusten vastaanottamiseen oikeutetun ulkomaisen luottolaitoksen sivukonttorin tilille tai vastaavalle ulkomailla olevalle tilille. Pankkitilin avaamiseen tarvitaan mukaan yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat ja ulkomaalainen yritys tarvitsee asiakirjojen lisäksi selvityksen pankkipalvelujen tarpeesta.

Rekisteröityminen kaupparekisteriin on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta, muutoin yhtiön perustaminen raukeaa. Osakeyhtiö syntyy juridisesti vasta kaupparekisterin merkinnän jälkeen. Osakeyhtiön perustamismaksu on tällä hetkellä 380 euroa ja jokaisesta aputoimimestä maksetaan käsittelymaksua 95 euroa. YTJ- asiointipalvelussa voidaan perustamisilmoitus tehdä sähköisesti ja silloin käsittelymaksu on 330 euroa. Käsittelymaksun kuitti liitetään perustamisilmoitukseen.

2.3.5 Osuuskunta

Osuuskunnan perustamiseen tarvitaan yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Asuinpaikalla tai kansalaisuudella ei perustamisen kannalta ole merkitystä, joten ulkomaalainen voi myös perustaa osuuskunnan. Osuuskunnan perustajan täytyy liittyä osuuskunnan jäseneksi. Osuuskunnan jäsenmäärä on yleensä vaihtuva ja jäsenyyttä ei voi siirtää toiselle, ellei säännöissä määrätä toisin.

Hallitus on osuuskunnan pakollinen toimielin ja hallituksessa tulee olla yhdestä viiteen varsinaista jäsentä, ellei säännöissä ole toisin määrätty. Hallitukseen ei voi kuulua oikeushenkilö, alaikäinen eikä henkilö jolle on määrätty edunvalvoja, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu tai joka on konkurssissa tai liiketoimintakiellossa. Alle kolmen jäsenen hallituksessa on hallituksessa oltava ainakin yksi varajäsen. Useamman jäsenen hallitukselle valitaan puheenjohtaja ja useimmi-

ten sen valitsee itse hallitus. Hallituksen jäsenet valitaan osuuskunnan kokouksessa ja hallituksen jäsenistä on vähintään yhdellä oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella ja tämä koskee myös vähintään yhtä varajäsentä. Patentti- ja rekisterihallitus voi myöntää osuuskunnalle luvan poiketa tästä. Hallitus edustaa osuuskuntaa ja huolehtii sen hallinnosta ja vastaa siitä, että osuuskunnan kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti hoidettu. Hallitus voi myös valita toimitusjohtajan edustamaan ja hoitamaan osuuskunnan juoksevia asioita hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti yleistoimivaltansa puitteissa. Toimitusjohtajan asuinpaikka täytyy olla ETA-alueella, muutoin tarvitaan PRH:n lupa. Hallituksen jäsenet, varajäsenet ja mahdollinen toimitusjohtaja on ilmoitettava kaupparekisteriin.

Osuuskunnan kokouksissa on jäsenillä päätösvalta ja jokaisella jäsenellä on yksi ääni, ellei säännöissä ole toisin määrätty. Päätösvalta voidaan osittain tai kokonaan siirtää jäsenten valitsemalle edustajistolle, joka on valittava suhteellista vaalitapaa noudattaen. Varsinainen osuuskunnan kokous täytyy pitää kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Osuuskunnan ei tarvitse valita tilintarkastajaa, jos sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

1. taseen loppusumma on enemmän kuin 100 000 euroa;
2. liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on enemmän kuin 200 000 euroa; tai
3. palveluksessa on keskimääräisesti yli kolme henkilöä.

Jos osuuskunnalla on jo sitä perustettaessa liiketoiminta, joka täyttää edellä olevat tilintarkastusvelvollisuuden määrittävät raja-arvot, koskee tilintarkastajan valitsemisvelvollisuus myös silloin. Jos tilintarkastaja valitaan, on tilintarkastajan oltava KHT- tai HTM- tilintarkastaja tai KHT- tai HTM- yhteisö. Jos varsinaiseksi tilintarkastajaksi valitaan KHT- tai HTM- tilintarkastusyhteisö, ei varatilintarkastajaa tarvitse lain mukaan olla.

Osuuskunnan perustamisessa on myös useampia vaiheita. Ensimmäiseksi tehdään kirjallinen sopimus, jonka kaikki jäsenet allekirjoittavat. Mikäli osakkeita tai osuuksia annetaan muille kuin jäsenille on merkitsijöiden allekirjoitettava sopi-

mus. Perustamissopimuksessa on mainittava sopimuksen päivämäärä, perustajajäsenet ja kunkin merkitsemät osuudet, merkintähinta, osuuden maksuaika ja osuuskunnan hallituksen jäsenet. Perustamissopimuksessa mainitaan myös tarvittaessa toimitusjohtaja, hallintoneuvoston jäsenet, tilintarkastajat, hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtaja. Perustamissopimukseen sisällytetään osuuskunnan säännöt tai laitetaan liitteeksi ja tilikausi on määrättävä joko perustamissopimuksessa tai säännöissä.

Merkintähinta voidaan maksaa osittain tai kokonaan apporttiomaisuudella, jonka taloudellinen arvo on luovutushetkellä oltava ainakin maksua vastaava taloudellinen arvo osuuskunnalle. Se ei voi olla esimerkiksi sitoumus työstä tai palvelusta. Osuus ja osakkeen merkintähinta maksetaan osuuskunnalle määräajassa perustamissopimuksen määräysten mukaan. Merkintähinta on maksettava osuuskunnan Suomessa olevalle talletuspankin tilille tai talletusten vastaanottamiseen oikeutetun ulkomaisen luottolaitoksen sivukonttorin tilille tai vastaavalle ulkomailla olevalle tilille. Pankkitilin avaamiseen tarvitaan mukaan yrityksen perustamiseen liittyvät asiakirjat ja ulkomaalainen yritys tarvitsee asiakirjojen lisäksi selvityksen pankkipalvelujen tarpeesta.

Rekisteröityminen kaupparekisteriin on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta, muutoin osuuskunnan perustaminen raukeaa. Osuuskunta syntyy juridisesti vasta kaupparekisterin merkinnän jälkeen. Osuuskunnan perustamismaksu on tällä hetkellä 380 euroa ja jokaisesta aputoiminimestä maksetaan käsittelymaksua 95 euroa.

2.4 Yrittäjän sosiaaliturva

2.4.1 Yrittäjäeläkevakuutus (YEL)

Yrittäjä vakuuttaa itsensä lakisääteisellä yrittäjän eläkevakuutuksella eli YEL-vakuutuksella. YEL-vakuutus kannattaa ottaa heti kun aloittaa yritystoiminnan, mutta viimeistään puolen vuoden sisällä yrittäjätoiminnan alkamisesta. Myöhäs-

sä otetun vakuutukseen lisätään laiminlyöntikorotus. Vakuutuspiirin kuuluvat yrittäjät, jotka täyttävät seuraavat edellytykset:

- 18- 67vuotias
- asuu Suomessa
- työskentelee omistamassaan yrityksessä
- toiminut yrittäjänä yhtäjaksoisesti yrittäjänä jo 4 kuukautta
- työtulo/työpanos on vuonna 2015 vähintään 7502,14 euroa.

YEL- työtulo määritellään yrittäjän työpanoksesta eli palkasta joka olisi maksettava vastaavan ammattitaidon omaavalle henkilölle samasta tehdystä työstä. YEL- työtulo vaikuttaa vanhuseläkkeen määrään ja myös työkyvyttömyys-, perhe- ja osa-aikaeläkkeeseen. Aloittava yrittäjä saa YEL- maksuunsa alennusta 22 % neljän vuoden ajalta. Vakuutusmaksut voidaan jaksottaa 1- 4, 6 tai 12 eriin. Lisätietoja saa työeläkeyhtiöstä osoitteessa www.tyoelake.fi ja Eläketurvakeskuksesta osoitteessa www.etk.fi. Molemmista sivuista löytyy yläreunasta kohta På svenska.

2.4.2 Yrittäjän työttömyysturva

Suomessa toimii kaksi yrittäjäkassaa Ammatinharjoittajien ja Yrittäjien Työttömyyskassa (AYT) ja Suomen Yrittäjien Työttömyyskassa (SYT). Yrittäjä voi halutessaan liittyä työttömyyskasaan ja saada itselleen ansiosidonnaisen työttömyysturvan. Yrittäjäkassan jäseneksi voi liittyä alle 68-vuotias, joka saa pääasiallisen toimeentulonsa yrittäjänä. Työttömyysturvassa katsotaan yrittäjäksi YEL- tai MYEL- vakuutusvelvollinen ja tietyin perustein myös TYEL- vakuutuksen piiriin kuuluva henkilö.

Jäsenenä täytyy olla vähintään 15 kuukautta ennen kun voi saada ansiosidonnaista päivärahaa ja samalta ajalta eläkevakuutuksen perusteena olevan työtulo oltava vähintään 12 000 euroa vuodessa. Ansiosidonnaista päivärahaa voi saada kun yritystoiminta katsotaan lopetetuksi, yritys on myyty tai asetettu konkurssiin. Päivärahaa maksetaan myös siinä tapauksessa jos henkilön työkyky on

alentunut pysyvästi ja olennaisesti. Työ- ja elinkeinotoimisto tekee ratkaisun voidaanko yritystoiminta katsoa päättyneeksi ja onko yrittäjä työtön. Lisätietoja saa yrittäjäkassojen nettisivuilta ja myös heidän sivuilta löytyy yläreunasta kohta På svenska.

2.4.3 Yrittäjän työterveyshuolto

Yrittäjä voi järjestää itselleen työterveyshuollon ja näitä palveluita voi saada kunnallisesta terveyskeskuksesta, yksityisestä lääkärikeskuksesta tai työterveyshuollon ammattilaisten tuottamina. Työterveyshuoltopalvelujen järjestämisestä tehdään yrittäjän kanssa kirjallinen sopimus, jossa ilmenee järjestelyt sekä palvelujen sisältö ja laajuus. Työterveyshuollosta tulee myös laatia kirjallinen toimintasuunnitelma.

Yrittäjällä on oikeus saada korvausta Kelalta kuluista, jotka aiheutuvat lakisääteistyöterveyshuollon järjestämisestä. Ehkäisevän työterveyshuollon lisäksi on yrittäjällä mahdollisuus saada korvausta sairaanhoidosta ja muusta terveydenhuollosta. Yrittäjä hakee itse korvausta Kelalta syntyneistä kustannuksista silloin kun hän on hankkinut palvelut yksityiseltä lääkärikeskuksesta tai työterveyshuollon ammattihenkilöltä. Jos palvelu on hankittu terveyskeskuksesta, maksaa yrittäjä terveyskeskukselle omavastuusuuden ja terveyskeskusta ylläpitävä kunta hakee korvauksen Kelalta.

2.4.4 Muu sosiaaliturva

Yrittäjän lakisääteisessä sosiaaliturvassa on vain eläketurva ja yrittäjä voi halutessaan parantaa sitä itse. Yrittäjän on myös syytä selvittää tapaturmavakuutuksensa, koska vapaa-ajan tapaturmavakuutus ei korvaa työaikana tapahtunutta vahinkoa. Yrittäjien tapaturmavakuutus kattaa sekä työ- että vapaa-ajan ja korvaa ammattitaudit ja tapaturmat. Henkivakuutus on myös otettava vapaaehtoisin järjestelyin.

Yrittäjä on oikeutettu saamaan Kelalta äitiys-, erityisäitiys-, isyys-, tai vanhempainrahaa, osittaista vanhempainrahaa, erityishoitorahaa, kuntoutusrahaa ja sairauspäivärahaa. Päiväraha ja kuntoutusraha määräytyvät YEL-/MYEL- työtulon perusteella. Jos, yrittäjä saa yritystulon lisäksi muualta palkkaa huomioidaan ne myös työtuloksi. Yrittäjä saa sairastuessaan myös sairauspäivärahaa ja 10 päivän omavastuuajalta korvataan osa YEL- päivärahan muodossa, jolloin yrittäjälle jää omavastuuajaksi sairastumispäivä ja kolme seuraavaa arkipäivää. Kelan sivuilta löytyy näistä lisätietoja ja Kelan sivut ovat myös meidän toisella kotimaankielellä eli ruotsiksi.

3 ULKOMAINEN YRITYS ALOITTAÄ LIKETOIMINNAN SUOMESSA

3.1 Perustamisilmoitus

Yritystoiminnan voi kansainvälistää moni eri tavoin: yritys hankkii myyntiagenteja, perustaa myyntiyhtiön tai siirtää osittain tai kokonaan tuotantonsa ulkomaille. Ennen siirtoa ulkomaille on syytä selvittää missä vaiheessa yrityksen toiminta synnyttää verovelvollisuuden kohdevaltiossa ja miten ulkomaantoiminnot on syytä organisoida verotuksen kannalta. EU:n jäsenvaltioissa on olemassa kolme yritysverotusta koskevaa direktiiviä, joista ns. emo-tytäryhtiödirektiivi (90/435/ETY) ja ns. yritysjärjestelydirektiivi (90/434/ETY) ovat vanhempia ja ns. korko-rojaltidirektiivi (2003/49/EY) on uudempi.

Yritystoiminnan aloittaminen Suomessa vaatii perustamisilmoituksen antamista. Ilmoitus annetaan Verohallinnon ja Patentti- ja rekisterihallituksen yhteisillä Y-lomakkeilla joita voi tulostaa osoitteesta www.ytj.fi. Samalla perustamisilmoituslomakkeella onnistuu ilmoittautuminen sekä Verohallinnon rekistereihin että kaupparekisteriin. Verohallinnon rekistereitä ovat arvonlisäverovelvollisten rekisteri, ennakoperintärekisteri, työnantajarekisteri ja Verohallinnon asiakasrekisteri. Y-lomake valitaan yritysmuodon mukaan:

- Y1: ulkomaiset yhteisöt
- Y2: suomalaisia henkilöyhtiöitä (ay tai ky) vastaavat ulkomaiset yritykset
- Y3: ulkomaiset liikkeen- ja ammatinharjoittajat.

Elinkeinon harjoittaminen ei yleensä edellytä lupaa, mutta jotkut elinkeinotoiminnot on kuitenkin säädetty luvanvaraisiksi. Nämä elinkeinot löytyvät elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetusta laista (27.9.1919/122). Luvat liittyvät mm. alkoholijuomiin, tupakkatuotteisiin, elintarvikehuoneistoihin ja terveyden- suojelulain mukaiseen ilmoitukseen. Lupa-asiat tulee olla kunnossa hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista (1- 2kuukautta).

Ulkomaalaiselle yritykselle vaaditaan perustamisilmoituksen lisäksi liitettäväksi suomalaista kaupparekisteriotetta vastaava ote oman kotivaltion viranomaiselta ja selvitys toiminnasta liitelomakkeella, joka valitaan yritysmuodon mukaan:

- Selvitys ulkomaisen yrityksen Suomessa harjoittamasta toiminnasta (Y-lomakkeen liite (6204a))
- Selvitys ulkomaisen liikkeen- ja ammatinharjoittajan toiminnasta Suomessa (Y-lomakkeen liite (6206a)).

Verohallinto kartoittaa perustamislomakkeen ja liitteiden perusteella syntykö yritykselle kiinteää toimipaikkaa Suomeen. Kiinteän toimipaikan muodostumista ei välttämättä voida ratkaista heti toiminnan alkaessa ja silloin asia tutkitaan uudelleen yrityksen ensimmäisen verovuoden verotuksen yhteydessä. Lomakkeiden postitusosoite on PRH- Verohallinto, Yritystietojärjestelmä, PL 2000, 00231 Helsinki. Ilmoituksen voi myös jättää maistraattiin, Verohallinnon toimipisteeseen, ELY- keskuksen tai Patentti- ja rekisterihallituksen asiakaspalveluun käyntiosoitteessa Arkadiankatu 6 A, Helsinki. Perustamisilmoituksen käsittelymaksu on tällä hetkellä 380 euroa.

3.2 Ennakkoperintärekisteri

Ulkomainen yritys voidaan kirjata ennakkoperintärekisteriin, mikäli yrityksellä on Suomessa elinkeinotoimintaa ja yrityksen kotivaltiolla on verosopimus Suomen valtion kanssa tai yrityksen toiminta tapahtuu kiinteästä toimipaikasta. Silloin kun yritys ei ole ennakkoperintärekisterissä eikä ole saanut 0 % lähdeverokorttia veloitetaan yrityksen Suomesta saamasta työkorvauksesta lähdeveroa 13 % tai 35 % yritysmuodosta riippuen. Suomessa tilapäisesti toimivat ulkomaiset yritykset ja elinkeinoharjoittajat voivat myös hakeutua ennakkoperintärekisteriin, jolloin välttyään suomalaiselta suorituksen maksajalta velvollisuuden lähdeveron perimisen.

Ennakkoperintärekisteriin rekisteröityminen ei muodosta yritykselle tuloverovelvollisuutta Suomessa. Suomen ja Ruotsin välillä on verosopimus, joten liiketuloa voidaan verottaa jos liiketoimintaa on harjoitettu kiinteästä toimipaikasta. Kiinteä toimipaikka on määritelty verosopimuksissa varsin yksityiskohtaisesti.

Suomen tekemissä verosopimuksissa perustuu kiinteän toimipaikan määrittely OECD:n mallisopimukseen. Ennakkoperintärekisteri on julkinen ja työkorvauksen maksajan kuuluu tarkistaa kuuluko maksun saaja ennakkoperintärekisteriin. Tiedon voi tarkistaa osoitteesta ytj.fi ja Verohallinnon sivuilta.

Yritystoiminnan loppuessa Suomessa tulee yrityksen ilmoittaa se Verohallinnolle Y-lomakkeella, jolloin yritys poistetaan ennakkoperintärekisteristä. Ulkomainen yritys voidaan poistaa rekisteristä jos se laiminlyö velvollisuuksiaan vaikka arvonlisäverovelvollisuudessa. Laiminlyönnit voi vaikeuttaa myöhemmin yrityksen mahdollisuutta päästä ennakkoperintärekisteriin. Verohallinnon lähettämiin selvityspyyntöihin kannattaa myös aina vastata, ettei tule sen takia epäselvyyksiä ja poistamista rekisteristä.

3.3 Lähdeverokortti

Yksittäistä toimeksiantoa varten tai toimintoja, joita yritys pystyy yksilöimään voi ulkomainen yritys hakea lähdeverokortin, jossa veroprosentti 0 %. Tämä edellyttää, ettei ulkomaiselle yhtiölle muodostu Suomessa kiinteää toimipaikkaa. Lähdeverokortti on määräaikainen kyseistä toimeksiantoa varten. 0 % lähdeverokortilla jää lähdeveron periminen ulkomaiselta yritykseltä pois ja vältetään tarpeettomien lähdeverojen palautusten hakemiselta.. Yritys voi hakea lähdeverokorttia lomakkeella Ulkomaisen yhtiön lähdeverokorttihakemus. Seuraavat liitteet on myös annettava:

- kotivaltion viranomaisen antama suomalaista kaupparekisteriotetta vastaava ote
- kopio urakka-, työvoimanvuokraus- tai muusta toimeksiantosopimuksesta koskien työtä, jota varten lähdeverokorttia haetaan.

Lomakkeiden postitusosoite on: Uudenmaan yritysverotoimisto, Kansainväliset asiat, PL 30, 00052 Vero.

Yrityksen kannattaa hakea 0 % lähdeverokorttia hyvissä ajoin, mielellään ennen toimeksiantoa tai viimeistään ennen laskutuksen aloittamista Suomessa. Mikäli työkorvaus ehditään maksaa, on työkorvauksen maksajan perittävä suoritus-

sesta lähdevero. Liikaa perityn lähdeveron palauttamista on mahdollista hakea kahdella tavalla. Vaihtoehtona on, että suomalainen veron perinyt yritys palauttaa veron ulkomaalaiselle yritykselle tai ulkomainen yritys hakee itse veron takaisin Verohallinnolta.

3.4 Arvonlisäverovelvollisten rekisteri

Ulkomaisen yrityksen täytyy ilmoittautua arvonlisäverovelvollisten rekisteriin silloin kun toiminta on arvonlisäverollista ja yritys katsotaan toimivan arvonlisäverotuksessa kiinteästä toimipaikasta. Tuloverotuksessa voidaan kiinteä toimipaikka määritellä toisin kuin esimerkiksi arvonlisäverolaissa. Yritys voidaan arvonlisäverotuksessa katsoa toimivan kiinteästä toimipaikasta ja sovellettavan verosopimuksen mukaan kiinteää toimipaikkaa ei synny. Mikäli ulkomaisella yrityksellä ei synny arvonlisäverotuksessa kiinteää toimipaikkaa Suomessa, on tavaran tai palvelun ostaja velvollinen maksamaan arvonlisäveron (käännetty verovelvollisuus).

Käännettyä verovelvollisuutta ei sovelleta silloin kun tavaran tai palvelun ostaja on yksityishenkilö tai ulkomaalainen yritys joka ei ole arvonlisäverovelvollisten rekisterissä eikä ole täällä kiinteää toimipaikkaa. Sitä ei myöskään sovelleta kaukomyynnissä toisesta EU-jäsenvaltiosta Suomeen eikä henkilökuljetuspalvelussa. Mikäli myytävä palvelu oikeuttaa pääsyn erilaisiin tilaisuuksiin liittyen urheiluun, tieteeseen, kulttuuriin ja viihteeseen ei käännettyä verovelvollisuutta sovelleta.

Suomessa katsotaan liiketoiminta arvonlisäverolliseksi toiminnaksi tavaroiden ja palvelujen myynnissä, tavaroiden maahantuonnissa, tavaran siirrossa varastointimenettelyssä ja tavaran yhteisöhankinnassa. Arvonlisäverollisessa kaupankäynnissä myyjäyritys laskuttaa arvonlisäveron ostajayritykseltä, joka vähentää sen sitten omassa kirjanpidossa. Yhteisökaupassa suoritetaan arvonlisäverotus etupäässä ostajan kotimaassa. EU:n ulkopuolelta tapahtuvan tuonnin yhteydessä suorittaa tavaranhaltija (tulli-ilmoituksen tekijä) arvonlisäveron Suomen tulliviranomaisille.

Elinkeinotoiminta Suomessa on etupäässä arvonlisäverollista toimintaa muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Elinkeinotoiminta ei ole arvonlisäverollista toimintaa silloin kun yrityksen liikevaihto jää tilikaudelta alle 8 500 euroa. Jos, ulkomaiselle yrittäjälle ei synny Suomeen kiinteää toimipaikkaa eikä hän ole hakeutunut verovelvolliseksi (käännetty verovelvollisuus) ei hän ole velvollinen suorittamaan arvonlisäveroa. Käännettyä arvonlisäverotusta (ostaja maksaa valtiolle arvonlisäveron) käytetään Suomessa rakennusalalla silloin kun palvelu on rakentamispalvelua ja työvoiman vuokrausta rakentamispalvelua varten. Ostajan on myös oltava elinkeinonharjoittaja ja käännettyä verovelvollisuutta ei käytetä tavaroiden myynnissä eikä rakentamispalvelun myynnissä yksityishenkilöille. Kiinteistöjen vuokraaminen on myös etupäässä arvonlisäverotonta toimintaa.

Arvonlisäverovelvollinen yritys tulee merkitä laskuihin ja muihin asiapapereihin arvonlisäverotunniste (Y-tunnus). EU-maiden välisessä kaupankäynnissä lisätään Y-tunnuksen eteen Suomen maatunnus FI ja jätetään pois viiva viimeisten numeroiden välistä. Esimerkiksi näin: Y-tunnus on 0765432-1, alv-numero on FI07654321. Tämä tunniste on käytössä vain Yhteisökaupassa, ei myynnissä kolmansiin maihin tai kotimaan kaupassa. Kaikki yhteisömaiden arvonlisäverovelvolliset löytyvät VIES (VAT information exchange system) tietojenvaihtojärjestelmästä. Arvonlisäverotuksen valvonta suoritetaan tämän järjestelmän avulla. Myyjän myydessä tavaraa yhteisökaupassa on hänen varmistettava Verohallinnolta, että ostajalla on arvonlisäverotunniste. ALV-tunnisteen voi selvittää soittamalla Verohallinnolle numeroon 020 697 062, sähköpostitse osoitteeseen (eu.vies@vero.fi) tai osoitteesta www.vero.fi. Sekä ostajan että myyjän ALV-tunnisteet on merkittävä myyjän laskuun.

Suomessa on tällä hetkellä voimassa arvonlisäverotuksessa 24 %:n verokanta. Tuotteen verottomaan hintaan lisätään 24 % veroa. Arvonlisäveron maksun ja ilmoituksen voi tehdä joko kuukausittain, neljännesvuosittain tai kalenterivuositain kausiveroilmoituksella. Alle 25 00 euron vuosiliikevaihdolla on yrityksellä mahdollisuus ilmoittaa ja maksaa arvonlisävero kerran vuodessa. Yrityksen lii-

kevaihdon ollessa enintään 50 000 euroa kalenterivuodessa voi yritys halutesaan ilmoittaa ja maksaa arvonlisäveron kolmen kuukauden välein.

3.5 Työnantajarekisteri

Ulkomaiselle yritykselle syntyy samat työnantajanvelvollisuudet kuin suomalaisella yrityksellä silloin kun heidän katsotaan toimivan tuloverotuksessa kiinteästä toimipaikasta. Työnantajarekisteriin täytyy rekisteröityä silloin kun yritys maksaa Suomessa palkkaa kahdelle tai useammalle palkansaajille vakituisessa työsuhteessa ja myös silloin kun on kyseessä tilapäisestä ja lyhytaikaisesta työsuhteesta ja heitä palkansaajia on samaan aikaan vähintään kuusi töissä. Ennakonpidätys toimitetaan työntekijän antaman verokortin perusteella.

Ulkomaalainen työntekijä saa verotoimistosta lähdeverokortin, mikäli hän oleskelee Suomessa enintään sen kuusi kuukautta. Työnantajan on perittävä palkasta 35 % lähdeveroa, jos työntekijällä ei ole esittää lähdeverokorttia. Jos, oleskelu kestää pidempään kuin kuusi kuukautta on mahdollista saada tavallinen verokortti. Verotus lasketaan silloin progressiivisen verotuksen mukaan. Mikäli työntekijä ei tässä tilanteessa esitä verokorttia, on työnantajan toimitettava palkasta 60 % ennakonpidätyksen. Ulkomaalaiselle yritykselle ei synny työnantajanvelvollisuuksia silloin kun Suomessa tuloverotuksessa tarkoitettua kiinteää toimipaikkaa ei ole. Työnantajarekisteriin ei myöskään tarvitse ilmoittautua, mutta yritys on velvollinen ilmoittamaan palkoista vuosi-ilmoituksella, mikäli yrityksellä on työntekijöitä töissä yli kuusi kuukautta. Vuoden 2014 alusta toisesta Pohjoismaasta tuleva Suomeen korkeintaan 6 kuukaudeksi töihin tuleva on saanut valita maksaako lähdeveron tai hakeeko tavallista progressiivista verotusta.

3.6 Työntekijöiden sosiaaliturva

Työnantajalla on lakisääteisiä sosiaalivakuutusmaksuja joita sen on hoidettava työntekijän palkanmaksun yhteydessä ja myös erillisiä vakuutusmaksuja. Maksut ovat sosiaaliturvamaksut, työeläke-, työttömyys-, tapaturma- ja ryhmähenki-

vakuutusmaksut. Palkanmaksun yhteydessä peritään osuus työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksusta.

Työnantajalla on lakisääteinen velvoite järjestää työntekijöille työterveyshuolto. Velvoite koskee jos yrityksessä työskentelee yksikin henkilö yrittäjän lisäksi. Työnantaja voi ottaa yhteyttä kunnan terveyskeskukseen järjestääkseen työterveyshuollon palvelut. Yrittäjä voi hakea korvausta Kelasta työterveydenhuollosta aiheutuneista kuluista sairausvakuutuslain nojalla ja työterveyshuolto on työntekijälle maksutonta.

LÄHTEET

Holopainen, T. 2014. Yrityksen perustamisopas. 23 uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Infopankki 2014. Suomeen yrittäjäksi. Viitattu 28.3.2015
<http://www.infopankki.fi/fi/muutto-suomeen/suomeen-yrittajaksi>,

Myrsky, M. & Linnakangas, E. 2005. Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus. Helsinki: Talentum.

Työterveyslaitos 2015. Työterveyshuolto pienessä yrityksessä. Viitattu 16.5.2015
<http://www.ttl.fi/fi/toimialat/pienyriykset/tyoterveyshuolto/sivut/default.aspx>.

YritysHelsinki 2011. Opas Yrittäjäksi Suomeen. Viitattu 3.5.2015
http://www.uusyrittajakeskus.fi/sites/uusyrittajakeskus.fi/files/masuuni_opas_suomi_20110524_0.pdf.

Pelttari-Heikka, S. 2014. Rajaesteitä putsataan pois. Viitattu 3.5.2015
http://www.rajaneuvonta.net/images/Posari20141129_Kari_K.pdf.

Vero. 2014. Yritystoiminnan aloittaminen Suomessa- ulkomainen yritys. Viitattu 27.3.2015.
http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Avoin_yhtio_ja_kommandiittiyhtio/Perustaminen/Yritystoiminnan_aloittaminen_Suomessa__u%2810670%29.

Vero. 2015. Ulkomaisen yrityksen lähdeverokorttihakemus. Viitattu 27.3.2015.
http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Lomakkeet/Yritys_ja_yhteisoasiakkaiden_lomakkeet/Ulkomaisen_yrityksen_lahdeverokorttihake%2810951%29